

บทที่ 3

วิวัฒนาการและลักษณะของการประกันสังคมในประเทศไทย

ในบทนี้จะทำการศึกษาถึงวิวัฒนาการและลักษณะของระบบการประกันสังคม (Social Insurance System) ของประเทศไทย และที่มาของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 รวมถึงเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีการประกันสังคม ตลอดจนศึกษาหลักเกณฑ์ของการประกันสังคมตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ซึ่งสามารถแบ่งพิจารณาได้ ดังนี้

3.1 วิวัฒนาการระบบประกันสังคมในประเทศไทย

การประกันสังคมเป็นความหวังของแรงงานไทยมาช้านาน ทั้งนี้ เพราะผู้ใช้แรงงานมีความเชื่อมั่นว่าหากมีการจัดระบบประกันสังคมขึ้นแล้ว ผู้ใช้แรงงานจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะได้รับการรักษาพยาบาล (Health Care) เมื่อเกิดการเจ็บป่วย ได้รับเงินช่วยเหลือ (Cash Benefit) เมื่อทุพพลภาพ ได้รับการเลี้ยงดูเมื่อแก่ชรา และได้รับการดูแลเมื่อต้องตกงาน ด้วยเหตุนี้ แรงงานไทยจึงพยายามเรียกร้องให้มีการจัดระบบประกันสังคมขึ้นในประเทศ¹ เมื่อกล่าวถึงวิวัฒนาการและที่มาของระบบประกันสังคม (Social Insurance) ในประเทศไทย สามารถแยกอธิบายเป็นช่วงระยะเวลาได้ ดังนี้

3.1.1 การประกันสังคมในระยะเริ่มแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2495-2500

การประกันสังคมได้เริ่มมีบทบาทเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2495 โดยในสมัยนั้นรัฐบาล (Government) ได้มีนโยบายที่จะทำนุบำรุงประชาชน ให้มีการกินคืออยู่ดี และมีหลักประกัน (Security) อันมั่นคงในสังคมโดยทั่วไป คณะรัฐมนตรีจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า “คณะกรรมการสังคมสงเคราะห์” เพื่อให้มีหน้าที่พิจารณาวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนในด้านสวัสดิการ (Welfare)²

คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วย จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และมีกรรมการอื่นอีก 11 คน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

¹ วิชัย โสสุวรรณจินดา. (2533). *กฎหมายประกันสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ. หน้า 3.

² นิคม จันทรวาท. (2533). “กฎหมายประกันสังคมฉบับประวัติศาสตร์”. *วารสารศาลแรงงาน*, หน้า 3.

ต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เลขานุการคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนกระทรวงวัฒนธรรม ผู้แทนราษฎร และเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ เป็นเลขานุการคณะกรรมการ

ในการประชุมคณะกรรมการสังคมสงเคราะห์ เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 ที่ประชุมได้พิจารณาเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนให้มีหลักประกันอันมั่นคงที่แน่นอนและสม่ำเสมอตลอดไปนั้น จำเป็นจะต้องให้การสงเคราะห์ด้วยวิธีการประกันสังคม จึงได้มีมติที่จะดำเนินงานสงเคราะห์ประชาชนในยามที่ต้องประสบความเดือดร้อน หรือเหตุวิบัติ อาทิเช่น การมีบุตรมาก การคลอดบุตร (Maternity) การเจ็บป่วย (Sickness) การพิการ ทุพพลภาพ (Invalidity) การชราภาพ (Old Age) และการมรณกรรม (Death) ในหลักการที่จะให้ประชาชนแต่ละคนได้ช่วยตัวเองและช่วยครอบครัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อให้มีหน้าที่พิจารณากำหนดหลักการและวิธีดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เสนอต่อคณะกรรมการสังคมสงเคราะห์

คณะอนุกรรมการได้ประชุมพิจารณากำหนดวิธีการประกันสังคมเสร็จสิ้นลง เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2495 และได้เสนอความเห็นต่อประธานกรรมการสังคมสงเคราะห์ พร้อมกับเสนอร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม และร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีข้อความโดยสรุป ดังต่อไปนี้³

คณะอนุกรรมการมีความเห็นว่า บุคคลในชาติจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ประเภทช่วยตัวเองได้

ได้แก่ ผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบอาชีพมั่นคง สามารถหารายได้เลี้ยงตนเอง และครอบครัว ตลอดจนสามารถออมทรัพย์ไว้ได้โดยไม่เดือดร้อน

2) ประเภทช่วยตัวเองไม่ได้

ได้แก่ ผู้อัตคัดขัดสน ไม่มีอาชีพเป็นหลักฐาน หรือร่างกายพิการ หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง หรือผู้เลี้ยงดูครอบครัวถึงแก่กรรมคงเหลือแต่ผู้ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เหล่านี้ เป็นต้น

สำหรับประเภทที่ 1 นั้น รัฐบาล (Government) ย่อมคลายกังวล โดยรัฐจะให้ความช่วยเหลือก็แต่ในด้านวิชาการ เพิ่มพูนอำนาจความสะดวก ในอาชีพต่าง และบริการอื่นๆ เหล่านี้ เป็นต้น ส่วนบุคคลประเภทที่ 2 ซึ่งไม่สามารถช่วยตัวเองได้นี้เป็นภาระและหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องเข้าดำเนินงานช่วยเหลือ เพื่อให้พ้นจากความทุกข์ยาก และถ้ามีบุคคลประเภทที่ 2 เพิ่มมากขึ้นเพียงใด ย่อมจะเป็นภาระอันยิ่งใหญ่แก่สังคมที่จะต้องมีการอุปการะเลี้ยงดู ฉะนั้น จึงเป็นการจำเป็นจะต้องจัดและป้องกันบุคคลประเภทที่กล่าวนี้ให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป ซึ่งนานาชาติก็ได้ยึดหลักการสังคม

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

สงเคราะห์ (Social Welfare) เป็นทางปฏิบัติได้ผลสำเร็จมาเป็นลำดับ ซึ่งได้แบ่งแยกสาขาของการสังคมสงเคราะห์ออกเป็นสองสาขาใหญ่ ๆ คือ การประกันสังคม⁴ (Social Insurance) และการประชาสงเคราะห์⁵ (Public Welfare)

การประกันสังคม (Social Insurance) จะมีหลักการให้ความคุ้มครองบุคคลประเภทที่ 1 คือ บุคคลที่ช่วยตัวเองได้ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันทุกฝ่ายและเพื่อมิให้บุคคลนั้น ๆ ตกอยู่ในฐานะประเภทที่ 2 เมื่อมีการเจ็บป่วย หรือเกิดทุกข์ยากวิธีการปฏิบัติในเรื่องนี้รัฐบาลได้เข้ารับดำเนินการ โดยจัดตั้งเป็นสถาบันการประกันสังคมขึ้น

ส่วนการประชาสงเคราะห์ (Public Welfare) จะเน้นทางด้านการให้ความคุ้มครองของบุคคลประเภทที่ 2 ดังกล่าวข้างต้น บุคคลประเภทนี้เมื่อไม่สามารถช่วยตัวเองและครอบครัวได้เนื่องจากบกพร่องในร่างกาย สมอง ความประพฤติ หรือป่วยเจ็บ หรือขาดการดูแลของบุคคลในครอบครัวเพราะการมรณกรรมของหัวหน้าครอบครัว หากปล่อยไว้ก็จะเป็นภาระแก่สังคมและอาจเป็นภัยแก่ชุมชนได้ เช่น เที้ยวขอทาน ประกอบมิจฉาชีพ เป็นต้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาล จะต้องจัดการช่วยเหลือบุคคลดังกล่าวนี้ เช่นที่กรมประชาสงเคราะห์สภาวัฒนธรรมและส่วนราชการอื่น ๆ จัดทำอยู่ในขณะนี้

เมื่อคณะอนุกรรมการได้เสนอความเห็นดังกล่าวไปยังประธานกรรมการสังคมสงเคราะห์แล้ว และจนกระทั่งถึงวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2497 จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ปราศรัยทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เน้นถึงนโยบายเกี่ยวกับการประกันสังคมว่า

...ความผาสุกของประชาชนชาวไทยเกี่ยวข้องกับสังคมสงเคราะห์นั้น รัฐบาลมีความปรารถนาจะทำให้สำเร็จลงตามลำดับ แต่ยังไม่สามารถจะอำนวยผลให้สมปรารถนาในขณะนี้ก็ด้วยการขาดอุปกรณ์หลายประการในตอนเริ่มงานนี้ แต่อย่างไรก็ดี ก็ได้สำเร็จไปแล้วหลายอย่าง เช่น งานของกรมประชาสงเคราะห์ในสาขาต่าง ๆ งานจัดสรรที่ดิน งานอาคารสงเคราะห์ การเสนอกฎหมายตั้งบริการประกันสังคม การจัดตั้งสมาคมสงเคราะห์ ตลอดจนการขยายงาน ตั้งสโมสร

⁴ การประกันสังคมเป็นการบริการสาธารณะของรัฐอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ที่มีฐานะดีและผู้มีรายได้น้อยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศได้.

⁵ การประชาสงเคราะห์เป็นสวัสดิการของรัฐที่จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้แก่คนยากจนและไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิและและความเท่าเทียมของคนทุกคนในสังคมที่จะได้รับสวัสดิการจากรัฐ. โปรตตุ ป่วย อึ้งภากรณ์. (2546, 26 มิถุนายน). วิเคราะห์เปรียบเทียบ จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน กับข้อเสนอหลักประกันชีวิตคนไทย 10 ข้อ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร,

วัฒนธรรมฝ่ายหญิงเหล่านี้ เป็นขบวนการสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้กระจายการสงเคราะห์ ส่งเสริมความผาสุกของประชาชนให้ทั่วถึงยิ่งขึ้นทั้งสิ้น และจะได้ขยายให้กว้างขวางต่อไปตามลำดับ...

หลักการในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 มีระบบประกันสังคม 6 ประเภท คือ การประกันกรณีเจ็บป่วย (Sickness) กรณีพิการทุพพลภาพ (Infirmary) กรณีคลอดบุตร (Confinement) กรณีสงเคราะห์บุตร (Child Allowance) กรณีชราภาพ (Old-Age) และกรณีฌาปนกิจ โดยกำหนดให้ผู้เข้าประกันตนจะต้องมีรายได้ตั้งแต่เดือนละ 2 บาทขึ้นไป ในทุกสาขาอาชีพไม่จำกัดเฉพาะลูกจ้างเท่านั้น⁶ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นการประกันสังคมทั้งแบบบังคับ (Compulsory) และแบบอิสระ (Voluntary) ไม่แยกประเภทผู้ประกันตน

เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71 ตอนที่ 11 ก็ได้ลงประกาศพระราชบัญญัติ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2497 เพื่อจัดตั้งกรมประกันสังคมในสังกัดกระทรวงการคลัง โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติ 2 ฉบับว่า

โดยที่การ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ย่อมเกิดขึ้นแก่บุคคลทุกรูปทุกนามและนำความเดือดร้อนมาสู่บุคคลนั้น และผู้ที่เกี่ยวข้องมาน้อยแล้วแต่กรณี จึงสมควรจัดระบบความช่วยเหลือขึ้นเพื่อยังความผาสุกและสวัสดิการอันเป็นหลักประกันร่วมกันในความเป็นอยู่แห่งวิถีของประชาชนในกรณีที่มีการคลอดบุตร การมีบุตร การเจ็บป่วย พิกัด หรือทุพพลภาพ ชราภาพ และมรณกรรม

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการประกันสังคม ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและรองประธานกรรมการกับกรรมการอื่นอีกไม่น้อยกว่า 8 คน และไม่เกิน 12 คน แต่งตั้งขึ้นโดยคณะรัฐมนตรี และให้ อธิบดีกรมประกันสังคม เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ควบคุมรักษา และจัดประโยชน์ของกองทุนประกันสังคม (Social Insurance Funds) ซึ่งขาดข้อพิพาทเกี่ยวกับประโยชน์สงเคราะห์ (Benefit) และจัดบริการอื่นใด อันจะเป็นประโยชน์แก่การประกันสังคมและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ

คณะรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการประกันสังคม (Social Security Committee) เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2497 ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธาน และมีกรรมการอื่นอีก 12 คน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ประธานสำนักวัฒนธรรมฝ่ายหญิง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงสาธารณสุข อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดี

⁶ นิคม จันทรวิฑูร. อ้างแล้ว. หน้า 4-5.

กรมบัญชีกลาง อธิบดีกรมสรรพากร อธิบดีกรมทะเบียนการค้า ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนหอการค้ากรุงเทพ

คณะกรรมการประกันสังคม ได้กำหนดนโยบายให้กรมประกันสังคมจัดดำเนินการดังต่อไปนี้

1) กำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายจากเงินกองทุนประกันสังคม เพื่อการก่อสร้างที่ทำการกรมชั่วคราว ค่าจัดซื้อเครื่องใช้ในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการเผยแพร่ระบบงานประกันสังคม ค่าจ้างที่ปรึกษาชาวต่างประเทศ ค่าจ้างนักบัญชีสำหรับวางรูปแบบบัญชีเงินกองทุนประกันสังคม และพนักงานอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

2) กำหนดหลักการให้จัดร่างพระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวงที่จะต้องออกตามความในพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 เพื่อกำหนดเขตท้องที่การใช้งบประมาณพระราชบัญญัติประกันสังคม 16 จังหวัด การยกเว้นการประกันตนแก่ผู้ทำงานบางประเภท กำหนดประเภทประโยชน์ทดแทน การกำหนดอัตราเงินสมทบและหลักเกณฑ์การจ่ายประโยชน์ทดแทนแต่ละประเภท เสนอรัฐบาลเพื่อดำเนินการต่อไป

3) พิจารณาไม่ยกเว้นการขอยกเว้นการประกันตน ของพนักงานในองค์การราชการทุกแห่ง

4) วางหลักเกณฑ์การรับเงินสมทบ (Contributions) ด้วยวิธีซื้อแสดงบประมาณประกันสังคมไปปิดในสมุดประกันสังคม

ครั้นเมื่อต้น พ.ศ. 2500 คณะกรรมการประกันสังคมได้ยืนยันความเห็นที่จะให้บังคับใช้กฎหมายประกันสังคมอีกครั้งหนึ่งต่อคณะรัฐมนตรี ก็ได้ถูกหนังสือพิมพ์ และประชาชนโดยทั่วไปโจมตีอย่างรุนแรง ทั้งนี้เพราะ ประชาชนขาดความเชื่อถือ (Reliability) รัฐบาลในทางการเงินและเกรงว่าจะไม่ได้รับประโยชน์ทดแทน (Benefit) ตามบทบัญญัติของกฎหมาย จนในที่สุดได้มีการเดินขบวนเพื่อให้ระงับการบังคับใช้กฎหมายประกันสังคม ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ก็จำเป็นต้องยินยอม และสั่งให้ระงับการบังคับใช้กฎหมายประกันสังคมโดยไม่มีกำหนด⁷

ต่อมาในภายหลังที่ได้มีการรัฐประหาร (Coup d'état) ล้มรัฐบาลโดยการนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม⁸ แล้วรัฐบาลที่ได้จัดตั้งขึ้นภายหลังการรัฐประหาร ก็ได้ตราพระราชบัญญัติ

⁷ มงคล กริชติทายาวุธ. (2534). *แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมายประกันสังคม (ภาคพิสดาร)*. กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ. หน้า 4.

⁸ รัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เกิดขึ้นหลังจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 ล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แล้วได้มอบหมายให้นายพจน์ สารสิน เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาดำรง

ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2501 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2501 ให้ยุบกรมประกันสังคม โดยมีเหตุผลที่ายพระราชบัญญัติดังกล่าวว่า

... เนื่องจาก กระทรวง ทบวง กรม ไม่เหมาะสมและไม่ประหยัด ราชการบางอย่างไม่สมควร จัดตั้งเป็นกระทรวงหรือกรม ราชการบางอย่างมีลักษณะอย่างเดียวกันและไม่สำคัญ จึงเห็นควรให้ ยุบหรือรวมกันไว้ ในกระทรวงหรือกรมเดียวกันได้ ...

จากการวิวัฒนาการของการประกันสังคมที่เริ่มจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁹ ใน ค.ศ. 1883 (ประมาณ พ.ศ. 2426) ที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการประกันสังคมนั้น มีส่วนอย่างมากในการพัฒนาสังคม พัฒนาประเทศ ช่วยยกระดับฐานะทางสังคม ประกันความอ่อนแอทางสังคม แบ่งเบาภาระทางสังคมได้ และมีส่วนในการที่จะยกระดับให้สังคมมีความอยู่ดีกินดีได้ ประเทศไทยเพิ่งมารับเอาแนวคิด เมื่อประมาณ พ.ศ. 2495 ซึ่งช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้ การประกันสังคมในประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในทวีปยุโรปหรืออเมริกา ได้เจริญก้าวหน้าจนเห็นผลที่เกิดขึ้นแล้ว แม้จะเข้าไปบ้างแต่ก็ถือเป็นแนวคิดในการที่จะนำระบบประกันสังคมมาใช้ในประเทศไทย ซึ่งในช่วงแรกของการประกันสังคมนั้น อยู่ในช่วงที่ประเทศไทยยังไม่ได้มีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม (Industry) ดังนั้น การประกันสังคมจึงเน้นไปที่การสงเคราะห์ คือ การประชาสงเคราะห์ (Public Welfare) นั้นเอง ซึ่งการประชาสงเคราะห์นี้จะครอบคลุมเฉพาะเพียงบุคคลที่ประสบปัญหาไม่สามารถช่วยตนเองและครอบครัวได้ จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการประกันสังคม (Social Insurance) ในประเทศไทย¹⁰

3.1.2 การประกันสังคมในระยะที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2501-2508

เจ้าหน้าที่กองวิชาการ กรมประกันสังคม กระทรวงมหาดไทย ได้เข้าประจำทำงานในกองความมั่นคงแห่งสังคม กรมประชาสงเคราะห์ (Department of Public Welfare) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2501 และได้เริ่มศึกษาการประกันสังคมของนานาประเทศ ทั้งในด้านตัวบทกฎหมายและวิธีปฏิบัติตามโครงการประกันสังคมโดยละเอียด แล้วนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 จึงได้มีการเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 จึงได้มีการเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดการเลือกตั้ง มีการเลือกตั้งในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ต่อมา วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501 พลโท ถนอม กิตติขจร จึงขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี.

⁹ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นประเทศแรกที่ได้นำระบบการประกันสังคม (Social Insurance) เข้ามาใช้ในการสร้างความมั่นคงทางสังคมให้กับประชาชน เมื่อ ค.ศ. 1883 ในสมัยที่เจ้าชายบิสมาร์ค เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งปรากฏว่าได้ผลดี ต่อมาประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวียและอังกฤษ ได้นำวิธีการประกันสังคมของเยอรมันไปปรับปรุงใช้ จนเป็นที่แพร่หลายและถือปฏิบัติกันในหลายประเทศ.

¹⁰ มงคล กริชติทายาวุธ. อ้างแล้ว. หน้า 5.

ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2497 เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2501 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานกรรมการและได้มีการปรับปรุงคณะกรรมการกันอีกหลายครั้ง จนถึงครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2507

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมจนแล้วเสร็จ และเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณารับหลักการ ไปเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2504 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ส่งกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2505

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม จนถึงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2506 จึงได้เสนอไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี แต่ในการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (Council of State) ได้มีการคัดมาตราสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นหลักการของการประกันสังคมออกไปหลายมาตรา ฉะนั้น ในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2506 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงได้ขอลถอน (Withdrawal) ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมมาพิจารณาใหม่

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคม ได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้วอีกวาระหนึ่ง และได้้นำเสนอคณะรัฐมนตรีไปเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2507 คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษา เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2507 ให้ส่งสภาวิจัยแห่งชาติ (National Research Council of Thailand: NRCT) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ แล้วนำเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ได้ดำเนินการอยู่เป็นเวลา 1 ปีเศษ จึงได้รายงานต่อคณะรัฐมนตรี ว่า คณะกรรมการบริหารของสภาวิจัยแห่งชาติ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. แล้วมีความเห็นว่า การประกันสังคมนั้นมีประโยชน์แน่ ปัญหาที่จะศึกษาอยู่ที่ว่า สมควรจะใช้พระราชบัญญัตินี้แล้วหรือยัง หรือหากประกาศให้มีใช้ จะมีเงื่อนไขอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับภาวะทางเศรษฐกิจ (State of Economy) สภาพสังคม (State of Society) การเมือง (Politics) ของประเทศในปัจจุบัน คณะกรรมการจึงได้ทำการค้นหาค้นหาข้อเท็จจริง

ตามความเห็นดังกล่าว คณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติจึงเสนอให้รัฐบาลพิจารณาเลือกปฏิบัติเป็น 2 วิธี คือ¹¹

¹¹ จรัณ บุญทัน. (2541). การประกันสังคม : วิเคราะห์เปรียบเทียบการเป็นผู้ประกันตนแบบบังคับตามมาตรา 33 กับการเข้าเป็นผู้ประกันตนแบบอิสระ ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 16-29.

1) งดการตราร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมฉบับนี้ไว้ก่อนจนกว่าจะถึงเวลาอันควร ในกาลภายหน้า ในขณะที่เดียวกันควรเพิ่มการตรวจตรา และควบคุมสถานประกอบการต่าง ๆ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ โดยเคร่งครัด และควรทำการศึกษาวิจัยด้วยว่า ประชาชนมีความต้องการประกันสังคมในรูปแบบใด

2) ยินยอมให้ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมเป็นการทดลอง โดยปล่อยให้ลูกจ้างเลือกได้ตามใจสมัคร แต่วิธีนี้ อาจทำให้นายจ้างบีบบังคับลูกจ้างได้ จึงควรกำหนดวิธีป้องกันอย่างรัดกุมส่วนเจ้าหน้าที่นั้นอาจใช้เจ้าหน้าที่กองความมั่นคงแห่งสังคมและทำความตกลงจัดตั้งสำนักงานประกันสังคม หรือสร้างโรงพยาบาลของตนเอง

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2508 ลงมติให้ปฏิบัติตามวิธีที่ 1 การดำเนินงานประกันสังคมจึงจำต้องยุติการเคลื่อนไหวลงตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา¹²

การประกันสังคมในช่วงที่ 2 ระหว่างปี พ.ศ. 2501 - พ.ศ. 2508 ของไทยซึ่งช่วงดังกล่าวนี้ มีการปฏิวัติรัฐประหาร (Coup d'état) บ่อยครั้งในประเทศไทย ทำให้การพิจารณาออกกฎหมายเป็นไปอย่างล่าช้า รวมถึงการพิจารณาการออกกฎหมายประกันสังคมของไทยด้วย ประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศไทยยังไม่พร้อม ตามความเห็นของสภาวิจัยแห่งชาติ ทำให้การประกันสังคมของไทยมีการชะงักไปไม่ได้มีการบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี การประกันสังคมถือเป็นการคุ้มครองสวัสดิการอย่างหนึ่งที่จะช่วยเหลือประชาชนได้ รัฐบาลจึงมีการพยายามที่จะผลักดันให้มีการพิจารณากฎหมาย และบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) เกี่ยวกับการประกันสังคมอยู่เสมอ¹³

3.1.3 การประกันสังคมในระยะที่ 3 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน

เมื่อคณะรัฐมนตรีให้งดการตราบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ตามข้อเสนอของสภาวิจัยแห่งชาติแล้ว กองความมั่นคงแห่งสังคม กรมประชาสงเคราะห์ก็มีหน้าที่เพียงศึกษาโครงการ และวิธีการดำเนินงานประกันสังคมของประเทศต่าง ๆ และศึกษาถึงความต้องการของประชาชนว่าจะต้องการประกันสังคมในรูปแบบใด

เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 กรมประชาสงเคราะห์ ได้เสนอขอให้กระทรวงมหาดไทย รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการเตรียมงานประกันสังคม เพื่อให้มีการฟื้นฟู (Restoration) การประกันสังคมขึ้นมาใหม่ และเมื่อกระทรวงมหาดไทยได้เสนอรายงานไป เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510 คณะรัฐมนตรีก็เห็นชอบด้วย และมีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2510

¹² กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย. (2516). *การประกันสังคมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย. หน้า 1-3.

¹³ จรัณ บุญทัน. อ้างแล้ว. หน้า 16-29.

คณะกรรมการเตรียมงานประกันสังคมชุดใหม่นี้ได้มีการปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2512 และกำหนดให้มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) พิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมที่คณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้ส่งการตราไว้ให้เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมในปัจจุบัน โดยได้กำหนดวิธีดำเนินงานในลักษณะค่อยทำค่อยขยายการดำเนินงานออกไปทีละขั้น
- 2) พิจารณาร่างพระราชกฤษฎีกา (Royal Decree) และพิจารณากฎกระทรวงที่ต้องออกตามความในพระราชบัญญัติประกันสังคม
- 3) พิจารณาร่างข้อบังคับและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ
- 4) เตรียมงานต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะดำเนินงานประกันสังคมได้โดยทันที
- 5) พิจารณาโครงการและแผนดำเนินงานต่างๆ ที่จะนำมาดำเนินการในชั้นทดลอง เพื่อที่จะก้าวไปสู่วิธีการประกันสังคมเต็มรูป

คณะกรรมการเตรียมงานประกันสังคมมีความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคมที่คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคมได้ยกร่างเสนอคณะรัฐมนตรี และผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาครั้งหนึ่งแล้วนั้น ถ้าหากจะปรับปรุงเพียงบางมาตรา ก็จะใช้การได้ดี จึงมอบให้กองความมั่นคงแห่งสังคมพิจารณาดำเนินการ นอกจากนี้ คณะกรรมการยังได้มีมติให้จัดทำโครงการดำเนินงานประกันสังคมเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอให้พิจารณาจัดเข้าอยู่ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) และให้ถือเป็นนโยบายของรัฐบาล (Government Policy)¹⁴

กองความมั่นคงแห่งสังคม กรมประชาสงเคราะห์ ได้ดำเนินการตามที่คณะกรรมการเตรียมงานประกันสังคมมอบหมาย โดยจัดทำโครงการดำเนินงานประกันสังคมในระยะ 5 ปี เสนอคณะรัฐมนตรีไป เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2514 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2514 ให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นเจ้าของเรื่องพิจารณาร่างกับกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้อง โดยมีมติว่า การประกันสังคม รัฐจะเร่งพิจารณาพระราชบัญญัติประกันสังคม โดยจะเริ่มกำหนดขอบเขตของการประกันสังคมในเรื่องการคลอดบุตร (Confinement) เจ็บป่วย (Sick) อุบัติเหตุ (Accident) และมรณกรรม (Death) อันเนื่องมาการทำงาน ทั้งนี้จะได้ทำการศึกษาจัดวางระบบประกันสังคมที่เหมาะสมแก่ประเทศไทย พร้อมทั้งเตรียมการจัดตั้งบริการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น บริการทางการแพทย์ (Medical Service) การประชาสัมพันธ์และการบริหารงานประกันสังคมไว้ให้เรียบร้อยก่อน

¹⁴ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย. อ้างแล้ว. หน้า 4-5.

3.2 หลักเกณฑ์ของการประกันสังคมตามกฎหมายประกันสังคม

3.2.1 ที่มาพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มิใช่มีที่มาจากร่างของฝ่ายรัฐบาลเพียงร่างเดียว โดยมีมติหลายฝ่ายร่วมกันเสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งหมด 5 ร่าง คือ

- 1) คณะรัฐมนตรีเสนอในชื่อว่า ร่าง พ.ร.บ. กองทุนสวัสดิการแรงงาน
- 2) หัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน คณะณรงค์ วงศ์วรรณ เสนอในชื่อว่า ร่าง พ.ร.บ. ประกันสังคม
- 3) คุณชวลิต โอสถานุเคราะห์ กับคณะ เสนอในชื่อว่า ร่าง พ.ร.บ. ประกันสังคม
- 4) คุณเดือนใจ นุอุปละ กับคณะ เสนอในชื่อว่า ร่าง พ.ร.บ.ประกันสังคม
- 5) คุณเจริญ เชาว์ประยูร กับคณะ เสนอในชื่อว่า ร่าง พ.ร.บ. กองทุนเจ็บป่วยนอกงาน

คณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives) ได้ประสานแนวความคิดและหลักการของร่างกฎหมายเหล่านั้น แล้วให้ชื่อว่า ร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. และสภาผู้แทนราษฎร ได้มีมติรับรองวาระ 3 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2532 เมื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เข้าสู่การพิจารณาของวุฒิสภา (Senate) ปรากฏว่า ในวาระที่ 1 วุฒิสภามีมติรับหลักการ แต่ในวาระที่ 2 มีการแก้ไขเนื้อหาในหลายๆเรื่องจนต่างไปจากเดิมมาก จึงต้องตั้งคณะกรรมการร่วม 2 สภา คณะกรรมการร่วมได้แก้ไขกลับคืนสู่ร่างเดิมของสภาผู้แทนราษฎร แต่ในวาระที่ 3 ของการประชุมวุฒิสภาก็ได้มีมติไม่รับร่างกฎหมายนั้นด้วยคะแนนเสียง 105 ต่อ 56 อย่างไรก็ตาม สภาผู้แทนราษฎร ได้มีมติรับรองและยืนยันผ่านร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ... ด้วยคะแนนเสียง 330 ต่อ 0 เป็นเอกฉันท์ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 ซึ่งเมื่อเป็นคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ก็ทำให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย นั่นก็คือ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533¹⁵

3.2.1.1 เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีการประกันสังคม

1) การประกันสังคมเป็นวิธีการที่จะสร้างหลักประกัน (Security) อันมั่นคงในการดำรงชีวิตให้แก่ประชาชนที่อยู่ในวัยทำงานจนวัยเกษียณอายุ ทั้งในด้านการคุ้มครองเงินรายได้ประจำ (Earned Income) ไม่ให้ขาดตอนหรือต้องสูญเสียไป และในด้านการขจัดบิดเป่าความเดือดร้อนทุกข์ยากอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วย การคลอดบุตร การเกิดอุบัติเหตุ หรือโรคอันเกิดจากการทำงาน การพิการทุพพลภาพ การชราภาพ การว่างงาน การมรณกรรมของหัวหน้าครอบครัว

¹⁵ วิจิตรา (ฟุ้งถัดดา) วิเชียรชม. (2557). *คำอธิบายกฎหมายประกันสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เดือนตุลา. หน้า 25-26.

2) การประกันสังคมเป็นโครงการบริการทางสังคมในระยะยาวที่จะช่วยแบ่งเบาภาระในการจัดสวัสดิการ การจัดบริการทางการแพทย์ (Medical Service) และการช่วยเหลือสงเคราะห์อื่น ๆ ที่รัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องจัดให้แก่ประชาชนได้อย่างมาก เพราะลำพังเพียงแต่จะอาศัยเงินงบประมาณแผ่นดินมาดำเนินการทางเดิวนั้น ย่อมไม่สามารถจะกระทำได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงกัน จึงจำเป็นจะต้องอาศัยโครงการที่สามารถจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเข้ามาช่วย

3) ปัจจุบันนี้ เนื่องจากรัฐบาลมีภาระที่จะต้องจัดบริการทางสังคม (Community Service) ให้แก่ประชาชนอยู่โดยรอบด้านและไม่สามารถที่จะจัดให้ได้โดยทั่วถึงกันได้ทั้งหมด ทั้งนี้ เพราะประชาชนมีความสำคัญผิดคิดว่าเมื่อได้เสียภาษีอากร (Tax) ให้แก่รัฐไปแล้ว รัฐจะต้องมีหน้าที่จัดบริการทางการแพทย์ให้แก่ประชาชน และรัฐบาลมีหน้าที่ที่จะต้องจัดให้มีโรงพยาบาล สถานีอนามัย (Health Care Provider) สำนักงานแพทย์ เครื่องมือเครื่องใช้ เวชภัณฑ์ และอื่น ๆ บริการให้แก่ประชาชนอย่างเพียงพอ

4) การประหยัดหรือการออมทรัพย์ (Saving Money) ตามหลักการของระบบประกันสังคมนั้น ก่อให้เกิดผลดีในหลายด้าน ซึ่งนอกจากจะเป็นผลดีในด้านส่วนตัวของสมาชิกผู้ประกันตน (Insured Person)¹⁶ โดยส่วนตัว และในส่วนรวมเป็นผลดีของสมาชิกผู้ประกันตนแล้ว ยังจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติ ในด้านการระดมทุน (Funding) อีกด้วย

5) การประกันสังคมเป็นโครงการช่วยเหลือปลดเปลื้องความเดือนร้อนในทางการเงิน และขจัดปัญหาความยุ่งยากอันเนื่องมาจากการเจ็บป่วย คลอดบุตรประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยจากโรคอันเกิดจากการทำงาน การมรณกรรม และอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนหมดกังวลต่อสภาพความเดือดร้อนและความยุ่งยากในเรื่องที่กล่าวและเมื่อทุกคนไม่มีกังวลในเรื่องเหล่านี้ ต่างคนต่างก็จะตั้งหน้าประกอบอาชีพของตนด้วยความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพอันจะเป็นผลให้มีความก้าวหน้าในงานและมีตำแหน่งหน้าที่การงานดีขึ้น หรือมีรายได้สูงขึ้น โดยลำดับ ซึ่งเท่ากับเป็นการยกระดับค่าครองชีพของประชาชน ไปด้วยอีกทางหนึ่ง

6) การประกันสังคมมีส่วนช่วยป้องกันมิให้ประชาชนก่ออาชญากรรม (Crime) ได้เป็นอย่างดีประการหนึ่ง ในการประชุมพิจารณาวางแผนป้องกันอาชญากรรมในระยะหลังของคณะกรรมการศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหลายฝ่าย หน่วยงานราชการต่าง ๆ อาทิเช่น ผู้แทนสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ได้มีมติในการดำเนินการป้องกันอาชญากรรมในระยะหลังนี้ว่า

¹⁶ ผู้ประกันตน (Insured Person) คือ ผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ตามกฎหมายการประกันสังคม หรือหมายถึง ลูกจ้างที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ในวันเข้าทำงาน และทำงานอยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป.

ในปัจจุบันการดำเนินการในด้านการสงเคราะห์กรรมกร ผู้ว่างงาน คนชรา คนเจ็บป่วยทุพพลภาพ และอื่น ๆ ยังขาดหลักประกันที่แน่นอน ฉะนั้น จึงสมควรรีบดำเนินงานประกันสังคมขึ้นในประเทศไทย

7) ระบบประกันสังคมเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่รัฐบาลพึงใช้ในการรักษาป้องกันความมั่นคงของประเทศชาติ (National Security) ให้พ้นจากการบ่อนทำลาย ของลัทธิการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามกับระบอบประชาธิปไตย โดยที่ลัทธิดังกล่าวนี้ได้พยายามใช้วิธีแทรกซึมและก่อความไม่พอใจและความไม่สงบขึ้นในหมู่คนงานและผู้มีรายได้น้อยทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อระบบประกันสังคมมีเป้าหมายในอันที่จะสร้างหลักประกันอันมั่นคง (Sense of Security) ในการดำรงชีพของประชาชน ให้มีความผาสุกและมีความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคลตามสมควรแก่อัตราโดยทั่วกันแล้ว ย่อมนับได้ว่าการประกันสังคม เป็นวิธีการป้องกันและต่อต้านลัทธิการเมืองที่เป็นศัตรูบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศได้อีกวิธีหนึ่ง¹⁷

3.2.1.2 ขอบเขตการใช้บังคับพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533

พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ใช้บังคับแก่กิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไปในปัจจุบัน¹⁸

ส่วนบุคคลและกิจการที่กฎหมายประกันสังคมไม่ใช้บังคับ มีดังต่อไปนี้

1) ข้าราชการ (Government Officer) และลูกจ้างประจำของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น

2) นักเรียน นักเรียนพยาบาล นิสิตหรือนักศึกษา ซึ่งเป็นลูกจ้างของโรงเรียน สถานพยาบาล วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยนั้น

3) ลูกจ้างของรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ

4) กิจการหรือลูกจ้างอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ได้แก่

(1) ลูกจ้างของเนติบัณฑิตยสภา (Bar Association Officer)

(2) ลูกจ้างของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์

¹⁷ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย. อ้างแล้ว. หน้า 17-31.

¹⁸ ขณะที่เริ่มประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กิจการที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายนี้คือ กิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป (มาตรา 103 วรรคหนึ่ง) แต่เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา 3 ปี พระราชบัญญัตินี้ก็มีผลใช้บังคับแก่กิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป (มาตรา 103 วรรคสอง) หลังจากนั้นก็ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 บังคับแก่นายจ้างตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไป พ.ศ. 2545 ซึ่งใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2545 เพื่อที่จะขยายความคุ้มครอง ไปยังลูกจ้างได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้จำนวนลูกจ้างที่ได้รับความคุ้มครองมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น.

(3) ลูกจ้างของสภากาชาดไทย

(4) พนักงานและลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ (State Enterprises Officer)

(5) ลูกจ้างของกิจการเพาะปลูก ประมง ป่าไม้ และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีได้ใช้ลูกจ้างตลอดปีและไม่มีงานลักษณะอื่นรวมอยู่ด้วย

(6) ลูกจ้างของนายจ้างที่ว่าจ้างไว้เพื่อทำงานอันมีลักษณะเป็นครั้งคราว เป็นการจรหรือธุรกิจรวมอยู่ด้วย

(7) ลูกจ้างของนายจ้างที่เป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งงานที่ลูกจ้างทำนั้นมีได้มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย

(8) ลูกจ้างของนายจ้างซึ่งประกอบการค้าหรือการค้าแพลงลอย

มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่า กรณีที่ข้าราชการไปทำงานพิเศษนอกเวลาราชการ โดยทำงานกับผู้ประกอบการในฐานะเป็นลูกจ้างนายจ้างต่อกัน มีการได้รับเงินเดือนประจำเป็นการตอบแทนการทำงาน และอยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาของนายจ้างผู้จ้างงานพิเศษดังกล่าว ข้าราชการผู้นี้จะต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายประกันสังคมหรือไม่

ท่านศาสตราจารย์ เกษมสันต์ วิลาวรรณ ซึ่งเป็นอดีตผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิของศาลแรงงานกลาง (Central Labour Court) และเป็นผู้เชี่ยวชาญอย่างยิ่งทางด้านกฎหมายแรงงานและการประกันสังคม ได้ให้ความเห็นไว้ว่า กรณีดังกล่าวบุคคลผู้นี้ต้องถูกหักเงินเดือนประจำจากการทำงานพิเศษนั้น ส่งเข้ากองทุนประกันสังคม (Social Insurance Funds) เป็นเงินสมทบ (Contribution) ด้วย เพราะจากการทำงานพิเศษนี้ทำให้เขาเป็นลูกจ้างซึ่งต้องตกเป็นผู้ประกันตน โดยลักษณะบังคับตามกฎหมายประกันสังคม แต่ถ้าการทำงานพิเศษมีลักษณะเป็นครั้งคราว เช่น ไปเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ โดยได้รับค่าสมนาคุณเป็นรายชั่วโมง กรณีหลังนี้ยังไม่ถือว่าเป็นลูกจ้างที่ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมในฐานะเป็นผู้ประกันตนตามกฎหมายประกันสังคม เพราะมิใช่เป็นการได้รับค่าตอบแทนการทำงานเป็นประจำ¹⁹

3.2.2 การจัดตั้งและการบริหารสำนักงานประกันสังคม

การบริหารงานประกันสังคมกระทำโดยสำนักงานประกันสังคมซึ่งจัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 พ.ศ. 2533 โดยให้สำนักงานประกันสังคมสังกัดกระทรวงมหาดไทย แล้วต่อมาจึงได้มีการโอนสำนักงานประกันสังคมให้ไปสังกัดกระทรวงแรงงานในภายหลัง โดยมีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการประกันสังคม ได้แก่ คณะกรรมการประกันสังคม ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลเกี่ยวกับการประกันสังคมในภาพรวมและมีคณะกรรมการการแพทย์ เป็นองค์กรที่มีอำนาจเกี่ยวกับการจัดให้ผู้ประกันตนได้รับประโยชน์

¹⁹ วิจิตรา (ทุ่งศักดิ์) วิเชียรชม. อ้างแล้ว. หน้า 35.

ทดแทนในรูปแบบเป็นบริการทางการแพทย์ตามที่กฎหมายประกันสังคมกำหนด นอกจากนั้น ยังมีคณะกรรมการอุทธรณ์ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งของเลขาธิการหรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน

3.2.2.1 การจัดตั้งสำนักงานประกันสังคม

สำนักงานประกันสังคมได้ถูกจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2533 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2516 (ฉบับที่ 33) พ.ศ. 2533 ซึ่งออกเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2533 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2533 ตามมาตรา 4 ที่ให้ยกเลิกความในข้อ 20 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 และให้ใช้ความแทนเกี่ยวกับการแบ่งส่วนราชการของกระทรวงมหาดไทย โดยมีสำนักงานประกันสังคมสังกัดกระทรวงมหาดไทยด้วย และมีการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมประชาสงเคราะห์เกี่ยวกับการประกันสังคมไปเป็นของสำนักงานประกันสังคม รวมทั้งโอนกิจการทรัพย์สิน สิทธิ หนี้ ข้าราชการ ลูกจ้างและเงินงบประมาณของกรมประชาสงเคราะห์เกี่ยวกับการประกันสังคม ไปเป็นของสำนักงานประกันสังคมด้วย ตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2533 ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย ไปเป็นของสำนักงานประกันสังคม กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2533 นอกจากนั้นยังโอนกองทุนทดแทนและสำนักงานกองทุนเงินทดแทนจากกรมแรงงาน ไปขึ้นกับสำนักงานประกันสังคมด้วยพร้อม ๆ กัน โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 103 ลงวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2515 (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2533 ซึ่งออกในวันเดียวกันนั่นเอง ต่อมาได้มีการจัดตั้งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมเมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2536 โดยพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2536 ซึ่งตราขึ้นเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 และมีการโอนสำนักงานประกันสังคมไปสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม²⁰ ตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2536 ตามมาตรา 22 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวและมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของกระทรวงมหาดไทยไปเป็นของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2536 ซึ่งตราขึ้น เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 และในท้ายที่สุดก็ได้มีการโอนสำนักงานประกันสังคมไปสังกัดกระทรวงแรงงาน ตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง

²⁰ การจัดตั้งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ขึ้นในปี พ.ศ. 2536 โดยการโอนภารกิจบางส่วนจาก กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย มีผลเอกขวลิต ไขงไขุทธ เป็นรัฐมนตรีว่าการคนแรก และได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อกระทรวงอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2545 โดยใช้ชื่อใหม่ว่า กระทรวงแรงงาน จนถึงปัจจุบัน.

กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 และมาตรา 114 แห่งพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545

3.2.2.2 การบริหารสำนักงานประกันสังคม

การบริหารสำนักงานประกันสังคมอาจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) ผู้บริหารสำนักงานประกันสังคม

เลขาธิการสำนักงานประกันสังคมเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานและบังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานประกันสังคม มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยและปฏิบัติราชการ โดยถือว่า เลขาธิการและรองเลขาธิการสำนักงานประกันสังคมเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ²¹

2) อำนาจหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคม

สำนักงานประกันสังคมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการประกันสังคม คณะกรรมการอื่น และคณะอนุกรรมการต่าง ๆ ตามกฎหมายประกันสังคม

(2) เก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสังคม

(3) จัดทำทะเบียนนายจ้างและผู้ประกันตนซึ่งต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม

(4) ปฏิบัติการตามกฎหมายประกันสังคมหรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคม

(5) กระทำกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน คณะกรรมการประกันสังคม คณะกรรมการอื่น หรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย²²

²¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 20 ให้เลขาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงาน เพื่อการนี้ให้มีรองเลขาธิการคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการ

ให้เลขาธิการและรองเลขาธิการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ.

²² พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 19 ให้จัดตั้งสำนักงานประกันสังคมขึ้นในกระทรวง มหาดไทยมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ คณะกรรมการอื่น และคณะอนุกรรมการ ตามพระราชบัญญัตินี้

(2) เก็บ รวบรวม และวิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสังคม

(3) จัดทำทะเบียนนายจ้างและผู้ประกันตนซึ่งต้องส่งเงินสมทบเข้ากองทุน

(4) ปฏิบัติการตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน

3.2.2.3 การดำเนินการเกี่ยวกับการประกันสังคม

กฎหมายประกันสังคมได้กำหนดให้คณะกรรมการประกันสังคมเป็นองค์กรผู้มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการประกันสังคม โดยได้เงินจากกองทุนประกันสังคม เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ประกันตนได้รับประโยชน์ทดแทน (Benefit) และเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารสำนักงานประกันสังคม โดยมีองค์ประกอบของกองทุนประกันสังคม ดังนี้²³

- 1) เงินสมทบจากรัฐบาล นายจ้างและผู้ประกันตน ตามมาตรา 39 มาตรา 40 และมาตรา 46
- 2) เงินเพิ่ม (Additional Payment) ตามมาตรา 39 มาตรา 49 และมาตรา 53
กรณีเป็นผู้ประกันตนที่เคยเป็นลูกจ้างแล้วต่อมาเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจ ไม่ส่งเงินสมทบหรือส่งไม่ครบจำนวนภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป
กรณีนายจ้างไม่นำส่งเงินสมทบในส่วนของคนหรือในส่วนของผู้ประกันตน หรือส่งไม่ครบจำนวน ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดจากเดือนที่มีการหักเงินสมทบ และกรณีผู้รับเหมาช่วงไม่นำส่งเสริมสมทบหรือไม่ส่งครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนด
- 3) ผลประโยชน์ของกองทุนประกันสังคมตามมาตรา 26
- 4) เงินค่าธรรมเนียมตามมาตรา 45 กล่าวคือ เป็นกรณีที่หนังสือหรือบัตรประกันสังคมสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ และต้องขอออกใบแทน
- 5) เงินที่ได้จากการบริจาคหรือเงินอุดหนุน

(5) กระทำกิจการอย่างอื่นตามที่รัฐมนตรี คณะกรรมการ คณะกรรมการอื่นหรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย.

²³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 22 กองทุนประกอบด้วย

- (1) เงินสมทบจากรัฐบาล นายจ้าง และผู้ประกันตนตามมาตรา 40 และมาตรา 46
- (2) เงินเพิ่มตามมาตรา 39 มาตรา 49 และมาตรา 53
- (3) ผลประโยชน์ของกองทุนตามมาตรา 26
- (4) เงินค่าธรรมเนียมตามมาตรา 45
- (5) เงินที่ได้รับจากการบริจาคหรือเงินอุดหนุน
- (6) เงินที่ตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 47 มาตรา 47 ทวิ มาตรา 50 มาตรา 53 และมาตรา 56
- (7) เงินอุดหนุนหรือเงินทศรองราชการที่รัฐบาลจ่ายตามมาตรา 24 วรรคสาม
- (8) เงินค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบตามมาตรา 102
- (9) รายได้อื่น.

6) เงินที่ตกเป็นของกองทุนประกันสังคมตามมาตรา 47 ทวิ มาตรา 50 มาตรา 53 และมาตรา 56

เป็นกรณีนายจ้าง (Employer) นำส่งหรือส่งเงินสมทบให้สำนักงานประกันสังคมเกินจำนวนที่ต้องชำระแล้วมิได้เรียกเอาเงินคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นำส่งเงินสมทบ (Contribution) หรือนำส่งไม่ครบตามกำหนดเวลา แล้วพนักงานเจ้าหน้าที่มีคำเตือนเป็นหนังสือ แต่นายจ้างก็ยังไม่นำมาชำระ พนักงานเจ้าหน้าที่จึงประเมินเงินสมทบและแจ้งเป็นหนังสือให้นายจ้างนำส่ง ถ้าภายใน 2 ปี นับแต่วันที่มีการแจ้งการประเมินเงินสมทบ หากมีการพิสูจน์ได้ว่า จำนวนเงินสมทบที่แท้จริงที่นายจ้างมีหน้าที่ต้องนำส่งมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนเงินสมทบที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินไว้แล้วสำนักงานประกันสังคมมีหนังสือแจ้งผลการพิสูจน์ให้นายจ้างทราบ เพื่อให้นายจ้างยื่นคำขอให้คืนเงินสมทบ แต่นายจ้างไม่มารับเงินดังกล่าวคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ทราบผลการพิสูจน์

กรณีนายจ้างซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบ (Employer Contributions) หรือเงินเพิ่มหรือนำส่งไม่ครบจำนวนได้ถูกยึด อาัยด์ และขายทอดตลาดทรัพย์สิน (Auction) ตามคำสั่งของเลขาธิการสำนักงานประกันสังคมแล้วได้เงินมาโดยมีเงินเหลือหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการยึดอาัยด์และขายทอดตลาด และชำระเงินสมทบและเงินเพิ่มที่ค้างชำระ แต่นายจ้างมิได้เรียกเอาเงินที่เหลือคืนภายใน 5 ปี²⁴

กรณีผู้รับเหมาช่วงที่ไม่นำส่งเงินสมทบ และหรือเงินเพิ่ม หรือนำส่งไม่ครบจำนวน ถูกยึด อาัยด์ และขายทอดตลาดทรัพย์สิน ตามคำสั่งของเลขาธิการสำนักงานประกันสังคมได้เงินมาแล้วมีเหลือหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการยึด อาัยด์ และขายทอดตลาด และชำระเงินสมทบและเงินเพิ่มที่ค้างชำระ แต่ผู้รับเหมาช่วงมิได้เรียกเอาเงินที่เหลือคืนภายใน 5 ปี

และกรณีผู้ประกันตนหรือผู้มีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนไม่มาขอรับประโยชน์ทดแทนที่เป็นตัวเงินภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากสำนักงานประกันสังคม

7) เงินอุดหนุนหรือเงินทดรองราชการที่รัฐบาลจ่ายตามมาตรา 24 วรรคสาม กล่าวคือ เป็นกรณีกองทุนประกันสังคมมีเงินไม่เพียงพอจ่ายเป็นประโยชน์ทดแทน

8) เงินค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบตามมาตรา 102 กล่าวคือ เป็นกรณีมีการกระทำความผิดตามกฎหมายประกันสังคม

9) รายได้อื่น

คณะกรรมการประกันสังคมจะต้องบริหารกองทุนประกันสังคมโดยดำเนินกิจการดังต่อไปนี้

²⁴ วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม. อ้างแล้ว. หน้า 36-37.

1) การจัดสรรเงินกองทุน เงินกองทุนประกันสังคม (Social Insurance Funds) ให้เป็นของสำนักงานประกันสังคมโดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน²⁵ แต่สำนักงานประกันสังคมเก็บเงินดังกล่าวสำหรับไว้ใช้จ่ายประโยชน์ทดแทน (Benefit) ตามกฎหมายประกันสังคม และคณะกรรมการประกันสังคม อาจจัดสรรเงินของกองทุนในจำนวนไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินสมทบของแต่ละปี เพื่อจ่ายเป็นเบี้ยประชุมกรรมการและอนุกรรมการเป็นค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พักและค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติงานตามกฎหมายประกันสังคม ตามระเบียบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง²⁶ และเพื่อจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานประกันสังคม²⁷

2) การบริหารเงินกองทุน คณะกรรมการการประกันสังคมบริหารเงินกองทุนประกันสังคม โดยออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงินและจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุน ซึ่งคณะกรรมการประกันสังคมต้องกำหนดระเบียบดังกล่าวโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง²⁸

3) การจัดหาผลประโยชน์ คณะกรรมการประกันสังคมต้องกำหนดระเบียบเกี่ยวกับจัดหาผลประโยชน์ของกองทุนประกันสังคม โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังเช่นกัน²⁹

4) การเสนองบดุลและรายงานการรับเงินและจ่ายเงิน คณะกรรมการประกันสังคมต้องเสนองบดุลและรายงานการรับเงินและจ่ายเงินของกองทุนประกันสังคมในปีที่ผ่านมาแล้ว ต่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (Office of the Auditor General of Thailand) โดยเสนอภายใน 6 เดือน

²⁵ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 23 เงินกองทุนตามมาตรา 22 ให้เป็นของสำนักงานและไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน.

²⁶ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 18 กรรมการ ที่ปรึกษา กรรมการแพทย์ กรรมการอุทธรณ์ และอนุกรรมการ อาจได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง.

²⁷ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 24 เงินกองทุนให้จ่ายเป็นประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจจัดสรรเงินกองทุนไม่เกินร้อยละสิบของเงินสมทบของแต่ละปีเพื่อจ่ายตามมาตรา 18 และเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงาน

ในกรณีที่เงินกองทุนไม่พอจ่ายตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้รัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุนหรือเงินทรงพระราชการให้ตามความจำเป็น.

²⁸ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 25 การรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง.

²⁹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 26 การจัดหาผลประโยชน์ของกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง.

นับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน เพื่อให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบรับรองก่อนเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เมื่อรัฐมนตรีได้รับงบดุลและรายงานดังกล่าว ก็ต้องเสนอต่อ นายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน เพื่อนำเสนอต่อสภาเพื่อทราบ แล้วจัดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป³⁰

3.2.3 ผู้ประกันตน

ผู้ประกันตน (Insured Person) ตามกฎหมายประกันสังคมไทยจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทซึ่งเป็นลูกจ้าง และประเภทซึ่งมิใช่ลูกจ้าง ซึ่งความคุ้มครองในแต่ละประเภทอาจจะมี ความแตกต่างกันบ้าง โดยประเภทที่เป็นลูกจ้างนั้นกฎหมายจะเน้นการให้ความคุ้มครองมากกว่า ประเภทที่มิใช่ลูกจ้าง การกำหนดหน้าที่ของผู้ประกันตนมีขึ้นเพื่อเอื้ออำนวยต่อการรับประโยชน์ทดแทน (Benefit) โดยในเบื้องต้นผู้ประกันตนที่เป็นลูกจ้างจะมีหน้าที่จ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนประกันสังคมร่วมกับนายจ้างและรัฐบาล ตามระยะเวลาที่จะก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนแล้วแต่กรณี ส่วนสิทธิเบื้องต้นของผู้ประกันตนเกี่ยวกับความคุ้มครองตามกฎหมายประกันสังคมนั้น ได้แก่ สิทธิในการได้รับบัตรประกันสังคมเพื่อใช้ในเวลาที่ต้องแสดงสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นบริการทางการแพทย์ (Medical Service) เงินทดแทนการขาดรายได้ (Compensation) เงินสงเคราะห์ (Grant Money) หรือเงินค่าทำศพ (Funeral Grant) นอกจากนั้นโดยปกติแล้วความสิ้นสุดของการเป็นผู้ประกันตนเกิดขึ้นเมื่อผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย แต่ถ้าผู้ประกันตนที่เป็นลูกจ้าง ก็อาจสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตนเมื่อสิ้นสภาพจากการเป็นลูกจ้างหรืองานที่ทำอยู่ โดยอาจมีสาเหตุมาจากความผิดของลูกจ้าง หรือกรณีต้องออกจากงานโดยมิใช่ความผิดของตัวลูกจ้างเอง หรือ กรณีไม่จ่ายเงินสมทบในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือด้วยการแสดงความจำนงขอลาออกจากความเป็นผู้ประกันตน³¹

3.2.3.1 ประเภทของผู้ประกันตน

ผู้ประกันตน (Insured Person) หมายถึง ผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบอันก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน (Benefit) ตามกฎหมายประกันสังคม³² แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

³⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 27 ให้คณะกรรมการเสนองบการเงินของกองทุนในปีที่ล่วง มาแล้วต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภายในหกเดือน นับแต่วันสิ้นปีปฏิทินเพื่อตรวจสอบรับรองก่อนเสนอต่อรัฐมนตรี

ให้รัฐมนตรีเสนองบการเงินของกองทุนตามวรรคหนึ่งต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอรัฐสภาเพื่อทราบ และจัดให้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา.

³¹ วิจิตรา (หุ้่งศักดิ์) วิเชียรชม. อ้างแล้ว. หน้า 55.

³² พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

1) ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง

ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนโดยลักษณะบังคับ (Compulsion) คือ ลูกจ้างซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์ กับลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนอยู่แล้ว ที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และยังเป็นลูกจ้างของนายจ้างซึ่งอยู่ในบังคับของกฎหมายประกันสังคม³³

2) ผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง

ผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) ผู้ประกันตนซึ่งเคยเป็นลูกจ้าง

ผู้ประกันตนประเภทดังกล่าวได้เคยเป็นลูกจ้าง (Employee) และสิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง แต่ยังคงประสงค์ที่จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป เพื่อให้ได้รับประโยชน์ทดแทนในลักษณะเช่นเดิมต่อไป โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้เคยเป็นลูกจ้าง ซึ่งจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 12 เดือน และต่อมาความเป็นผู้ประกันตนซึ่งความเป็นลูกจ้างสิ้นสุดลง ถ้าผู้นั้นประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป ก็สามารถสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตน โดยแสดงความจำนงต่อสำนักงานประกันสังคมภายในระยะเวลา 6 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตนได้³⁴

๑๓๑

๑๓๑

“ผู้ประกันตน” หมายความว่า ผู้ซึ่งจ่ายเงินสมทบอันก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้

๑๓๑

๑๓๑

³³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 33 ให้ลูกจ้างซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์และไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์เป็นผู้ประกันตน

ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนอยู่แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีอายุครบหกสิบปีบริบูรณ์ และยังเป็นลูกจ้างของนายจ้างซึ่งอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าลูกจ้างนั้นเป็นผู้ประกันตนต่อไป.

³⁴ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 39 ผู้ใดเคยเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 โดยจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบสองเดือน และต่อมาความเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลง ตามมาตรา 38 (2) ถ้าผู้นั้นประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป ให้แสดงความ จำนงต่อสำนักงานความระเบียบที่เลขาธิการกำหนดภายในหกเดือนนับแต่วันสิ้นสุด ความเป็นผู้ประกันตน

จำนวนเงินที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบที่ผู้ประกันตนตามวรรคหนึ่ง ต้องส่งเข้ากองทุนตาม มาตรา 46 วรรคสอง ให้เป็นไปตามอัตรา ที่กำหนดในกฎกระทรวงทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจในขณะนั้นด้วย

ให้ผู้ประกันตนตามวรรคหนึ่งนำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนเดือนละครั้งภายในวันที่สิบห้าของเดือนถัดไป ผู้ประกันตนตามวรรคหนึ่งซึ่งไม่ส่งเงินสมทบหรือส่งไม่ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคสาม ต้องจ่ายเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสองต่อเดือนของจำนวนเงินสมทบที่ยังมิได้นำส่งหรือของจำนวนเงินสมทบ

(2) ผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง โดยไม่เคยเป็นลูกจ้าง

ผู้ประกันตนประเภทดังกล่าว (อาจรวมถึงกรณีนายจ้าง ที่ต้องการรับประโยชน์ทดแทนอีกด้วย) เป็นบุคคลที่แสดงความจำนงเข้าเป็นผู้ประกันตนโดยลักษณะสมัครใจ (Voluntary) ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สามารถสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนได้ภายใน 4 ปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัติประกันสังคมฉบับปัจจุบันใช้บังคับ (มาตรา 2) โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา (มาตรา 40) นั่นก็คือภายในวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2537 แต่ปรากฏว่าได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2537 เป็นครั้งแรกซึ่งเข้าไป 1 เดือนเศษ โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 และแม้ว่าจะใช้บังคับแล้ว แต่ก็มีผู้สมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนประเภทรุ่นนี้ น้อยมาก ซึ่งน่าจะมีเหตุผลเนื่องมาจากที่กฎหมาย ไม่ได้คุ้มครองกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยนอกงาน โดยให้ความคุ้มครองเฉพาะกรณีคลอดบุตร (Confinement) กรณีทุพพลภาพ (Infirmity) และกรณีตาย (Death) (มาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง พ.ศ. 2537) แต่ในปัจจุบัน พระราชกฤษฎีกาฉบับดังกล่าวได้ถูกยกเลิกแล้ว โดยได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาฉบับใหม่ออกมาใช้บังคับแทน อันได้แก่ พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของบุคคลซึ่งสมัครเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2554 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 กำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ และมีอายุไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์สามารถสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตน โดยแสดงความจำนงต่อสำนักงานประกันสังคมได้³⁵ ทั้งนี้ โดยจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมเป็นรายเดือน ซึ่งอาจจ่ายเงินสมทบล่วงหน้าได้ครั้งละไม่เกิน 12 เดือน แต่ไม่อาจจ่ายเงินสมทบย้อนหลังได้ การจ่ายเงินสมทบในวันใดของเดือนใด ให้ถือเป็นการจ่ายเงินสมทบของเดือนนั้นและเดือนต่อไป ตามจำนวนเงินสมทบที่จ่ายล่วงหน้า ซึ่งถ้าผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบล่วงหน้าครั้งละเกินจำนวน 1 เดือนขึ้นไป

ที่ยังขาดอยู่นับแต่วันถัดจากวันที่ต้องนำส่งเงินสมทบ สำหรับเศษของเดือนถ้าถึงสิบห้าวัน หรือกว่านั้น ให้นับเป็นหนึ่งเดือน ถ้าน้อยกว่านั้น ให้ปัดทิ้ง.

³⁵ พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของบุคคลซึ่งสมัครเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2554. มาตรา 5 บุคคลตามมาตรา 40 ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ และ ไม่เกินหกสิบปีบริบูรณ์ หากประสงค์จะสมัครเป็นผู้ประกันตน ให้แสดงความจำนงต่อสำนักงานตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด.

แต่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายก่อน สำนักงานประกันสังคมต้องคืนเงินสมทบส่วนที่จ่ายล่วงหน้าให้แก่สามี ภริยา บิดา มารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน³⁶

3.2.3.2 หน้าที่ของผู้ประกันตน

ผู้ประกันตนมีหน้าที่ตามกฎหมายประกันสังคม ดังต่อไปนี้

1) จ่ายเงินสมทบ (Contribution) เข้ากองทุนประกันสังคม กรณีเป็นลูกจ้างของนายจ้างที่มีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ทำให้ลูกจ้างต้องเป็นผู้ประกันตนซึ่งต้องมีหน้าที่จ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนประกันสังคมร่วมกับนายจ้างและรัฐบาล ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบตามตารางที่แนบท้ายกฎหมายประกันสังคม กล่าวคือ ร้อยละ 1.5 ของค่าจ้างรายเดือนสำหรับการประกันสังคมกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยนอกงาน (Employment Injury Benefit) กรณีทุพพลภาพ (Invalidity Benefit) กรณีคลอดบุตร (Maternity Benefit) และกรณีตาย (Death) ร้อยละ 3 ของค่าจ้างรายเดือนสำหรับการประกันสังคมกรณีสงเคราะห์บุตรและกรณีชราภาพ ร้อยละ 5 ของค่าจ้างรายเดือนสำหรับการประกันสังคม กรณีว่างงาน ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงกำหนดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคม พ.ศ. 2556 ที่เป็นฉบับใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันได้กำหนดอัตราเงินสมทบสำหรับกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยนอกงาน กรณีทุพพลภาพ กรณีตาย และกรณีคลอดบุตร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2556 เป็นอัตราฝ่ายละเท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 0.50 ของค่าจ้างรายเดือนของผู้ประกันตน ส่วนกรณีสงเคราะห์บุตร (Child Allowance) และกรณีชราภาพ (Old Age Pension Benefit) นั้น นายจ้างและผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง จะจ่ายสมทบเป็นอัตราฝ่ายละเท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 3 ของค่าจ้างรายเดือนของผู้ประกันตนและรัฐบาลสมทบร้อยละ 2 ของค่าจ้างรายเดือนของผู้ประกันตน และได้กำหนดอัตราเงินสมทบ สำหรับกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยนอกงาน กรณีทุพพลภาพ กรณีตายและกรณีคลอดบุตร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2557 เป็นต้นไป ในอัตราฝ่ายละเท่า ๆ กัน คือร้อยละ 1.5 ของค่าจ้างรายเดือนของผู้ประกันตน ส่วนกรณีสงเคราะห์บุตรและกรณีชราภาพนั้น นายจ้างและผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง จ่ายสมทบเป็นอัตราฝ่ายละเท่า ๆ กัน คือ ร้อยละ 3 ของค่าจ้างของ

³⁶ พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของบุคคลซึ่งสมัครเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2554. มาตรา 6 ให้ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเป็นรายเดือน เดือนละครั้ง ทั้งนี้ผู้ประกันตนอาจจ่ายเงินสมทบล่วงหน้าได้ครั้งละไม่เกินสิบสองเดือน แต่ไม่อาจจ่ายเงินสมทบย้อนหลังได้ การจ่ายเงินสมทบในวันใดของเดือนใดให้ถือเป็นการจ่ายเงินสมทบของเดือนนั้น และเดือนต่อไปตามเงินสมทบที่จ่ายล่วงหน้า

ในกรณีที่ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบล่วงหน้าครั้งละเกินจำนวนหนึ่งเดือนขึ้นไป และผู้ประกันตนเสียชีวิต ให้สำนักงานคืนเงินสมทบส่วนที่จ่ายล่วงหน้า ให้แก่ สามี ภริยา บิดา มารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน.

ผู้ประกันตน และรัฐบาลจ่ายสมทบร้อยละ 1 ของค่าจ้างของผู้ประกันตน (ข้อ 3 (1) และ (2) แห่งกฎกระทรวงกำหนดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคม พ.ศ. 2556 ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556) แต่ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างไม่ต้องจ่ายเงินสมทบด้วยตนเอง การจ่ายเงินสมทบของผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง กระทำด้วยวิธีให้นายจ้างหักค่าจ้างทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าจ้างและนำส่งให้สำนักงานประกันสังคม ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดจากเดือนที่มีการหักค่าจ้างไว้ (มาตรา ๔๗) ส่วนกรณีผู้ประกันตนที่เคยเป็นลูกจ้างแล้วต่อมาสิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง แต่ยังคงมีความประสงค์ที่จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป ก็ต้องแสดงความจำนงต่อสำนักงานประกันสังคม โดยต้องเป็นผู้ดำเนินการจ่ายเงินสมทบเอง ในอัตราคิดเป็นเป็น 2 เท่า ของจำนวนเงินสมทบที่แต่ละฝ่ายต้องจ่ายตามที่กำหนดไว้³⁷

2) เข้ารับบริการทางการแพทย์ในโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล (Hospitalization) ที่เลขาธิการสำนักงานประกันสังคมประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา เว้นแต่ในท้องถิ่นที่ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างทำงานหรือมีภูมิลำเนาอยู่นั้น ไม่มีสถานพยาบาล (Health Care Provider) หรือโรงพยาบาลที่กำหนด หรือมีแต่ไม่สามารถไปรับบริการจากสถานพยาบาลดังกล่าวได้ ก็อาจไปรับบริการจากสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลแห่งอื่นได้โดยจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลตรงไปก่อน แล้วผู้ประกันตนค่อยใช้สิทธิไปยื่นคำขอเบิกเงินทดแทน (Request For Benefit) ค่าบริการทางการแพทย์คืน (Claim Of Benefit) จากสำนักงานประกันสังคมตามจำนวนที่สำนักงานประกันสังคม

³⁷ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 46 ให้รัฐบาล นายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีตาย และกรณีคลอดบุตร ฝ่ายละเท่ากันตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้

ให้รัฐบาล นายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และกรณีว่างงาน ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้

สำหรับการประกันตนตามมาตรา 39 ให้รัฐบาลและผู้ประกันตน ออกเงินสมทบเข้ากองทุน โดยรัฐบาลออกหนึ่งเท่าและผู้ประกันตนออกสองเท่าของอัตราเงินสมทบที่แต่ละฝ่ายต้องออกตามที่กำหนดในวรรคหนึ่งและวรรคสอง

การกำหนดอัตราเงินสมทบตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดโดยคำนึงถึง ประโยชน์ทดแทนแลค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานตามมาตรา 24

ค่าจ้างขั้นต่ำและขั้นสูงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แต่ละคน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงในการคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนแต่ละคน สำหรับเศษของเงินสมทบที่มีจำนวนตั้งแต่ห้าสิบสตางค์ขึ้นไป ให้นับเป็นหนึ่งบาท ถ้าน้อยกว่านั้น ให้ปัดทิ้งในกรณีที่ผู้ประกันตนทำงานกับนายจ้างหลายราย ให้คำนวณเงินสมทบจากค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างแต่ละราย.

ประกาศกำหนดในประกาศสำนักงานประกันสังคม เรื่องกำหนดจำนวนเงินทดแทนค่าบริการทางการแพทย์ ลงวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2538³⁸

3) ปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของแพทย์อย่างเคร่งครัด หากผู้ประกันตนฝ่าฝืนก็อาจถูกสั่งลดประโยชน์ทดแทนได้³⁹

4) จัดทำหนังสือระบุชื่อผู้จัดการศพ และผู้มีสิทธิรับเงินสงเคราะห์ (Grant Money) กรณีตาย หากมิได้ทำหนังสือดังกล่าวไว้ ผู้มีสิทธิรับประโยชน์ทดแทนกรณีนี้ ก็จะเป็นบุคคลที่กฎหมายประกันสังคมกำหนด⁴⁰ ซึ่งอาจไม่ตรงกับความรู้สึกหรือความต้องการของผู้ประกันตน

³⁸ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 46 ให้รัฐบาล นายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีตาย และกรณีคลอดบุตร ฝ่ายละเท่ากันตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้

ให้รัฐบาล นายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และกรณีว่างงาน ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้

สำหรับการประกันคนตามมาตรา 39 ให้รัฐบาลและผู้ประกันตน ออกเงินสมทบเข้ากองทุน โดยรัฐบาลออกหนึ่งเท่าและผู้ประกันตนออกสองเท่าของอัตราเงินสมทบที่แต่ละฝ่ายต้องออกตามที่กำหนดในวรรคหนึ่งและวรรคสอง

การกำหนดอัตราเงินสมทบตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดโดยคำนึงถึง ประโยชน์ทดแทนแลค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานตามมาตรา 24

ค่าจ้างขั้นต่ำและขั้นสูงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แต่ละคน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงในการคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนแต่ละคน สำหรับเศษของเงินสมทบที่มีจำนวนตั้งแต่ห้าสิบสตางค์ขึ้นไปให้นับเป็นหนึ่งบาท ถ้าน้อยกว่านั้นให้ปัดทิ้งในกรณีที่ผู้ประกันตนทำงานกับนายจ้างหลายรายให้คำนวณเงินสมทบจากค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างแต่ละราย.

³⁹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 60 ในกรณีที่ผู้ประกันตนหรือคู่สมรสของผู้ประกันตนไปรับบริการทางการแพทย์จากสถานพยาบาลแล้วละเลยหรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ หรือคำสั่งของแพทย์โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เลขานุการหรือผู้ซึ่งเลขานุการ มอบหมายจะสั่งลดประโยชน์ทดแทนก็ได้ ทั้งนี้ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการแพทย์.

⁴⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 73 ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ถ้าภายในระยะเวลาหกเดือนก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือนให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย ดังนี้

(1) เงินค่าทำศพตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยเท่าของอัตราสูงสุดของค่าจ้างขั้นต่ำรายวันตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ให้จ่ายให้แก่บุคคลตามลำดับ ดังนี้

(ก) บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้จัดการศพและ ได้เป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

5) อำนาจความสะกดความสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคม ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายประกันสังคม⁴¹ เกี่ยวกับกิจการ ดังนี้

(1) เข้าไปในสถานประกอบกิจการหรือสำนักงานของนายจ้าง สถานที่ทำงาน ของลูกจ้าง เพื่อตรวจสอบหรือสอบถามข้อเท็จจริง ตรวจสอบทรัพย์สินหรือเอกสารหลักฐานอื่น ๆ ถ่ายภาพ ถ่ายสำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจ้าง การจ่ายค่าจ้าง ทะเบียนลูกจ้าง การจ่ายเงินสมทบ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือนำเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปตรวจสอบ หรือกระทำการอย่างอื่น ตามสมควรเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการปฏิบัติตามกฎหมายประกันสังคม

(2) กั้นสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีข้อสงสัย โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่ามี ทรัพย์สินของนายจ้างซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบ (Contributions) หรือเงินเพิ่ม (Additional Payment) หรือนำส่งไม่ครบจำนวน

(3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหลักฐาน ที่เกี่ยวข้อง หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบพิจารณา

(4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (Sequesterate) ของนายจ้างตามคำสั่งของเลขาธิการ สำนักงานประกันสังคมในกรณีที่นายจ้างไม่นำส่งเงินสมทบและหรือเงินเพิ่มหรือนำส่งไม่ครบ จำนวน⁴²

(ข) สามัญธิยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนซึ่งมีหลักฐาน แสดงว่าเป็นผู้จัดการศพ ผู้ประกันตน

(ค) บุคคลอื่นซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

(2) เงินสงเคราะห์กรณีผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้ เป็นผู้มิตินิธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามัญธิยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนในจำนวนที่เท่ากัน ดังนี้

(ก) ถ้าก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้ว ตั้งแต่สามสิบหกเดือนขึ้นไป แต่ไม่ถึงสิบปี ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสี่

(ข) ถ้าก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ให้จ่ายเงิน สงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของ ค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณ ได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสิบสอง.

⁴¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 81 ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 80 ให้บุคคลซึ่งเกี่ยวข้องอำนาจความสะกดความสมควร.

⁴² พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 80 ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มี อำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสถานประกอบการหรือสำนักงานของนายจ้าง สถานที่ทำงานของลูกจ้าง ในระหว่างเวลา พระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบหรือสอบถามข้อเท็จจริง ตรวจสอบ

3.2.3.3 สิทธิของผู้ประกันตน

เมื่อมีการขึ้นทะเบียนประกันสังคมแล้ว ผู้ประกันตนมีสิทธิโดยทั่วไปอันอาจแบ่งได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

1) สิทธิได้รับบัตรประกันสังคม

เมื่อเป็นผู้ประกันตนไม่ว่าจะเป็นประเภทลูกจ้างซึ่งต้องเข้าสู่ระบบประกันสังคม โดยถูกบังคับ หรือประเภทซึ่งมิใช่ลูกจ้างที่ได้แสดงความจำนงเข้าสู่ระบบประกันสังคม โดยสมัครใจนั้น ก็จะมีสิทธิได้รับบัตรประกันสังคม (Social Security Card) ซึ่งออกโดยสำนักงานประกันสังคมเพื่อให้ผู้ประกันตนแสดงสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทน และบัตรดังกล่าวใช้ได้ 5 ปี นับแต่ออกบัตร และเมื่อประสบเคราะห์ภัยหรือประสบความเดือดร้อนเข้ากรณีที่จะได้รับความคุ้มครอง โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขการก่อให้เกิดสิทธิ (Qualifying Condition) ตามที่กฎหมายกำหนด ก็จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในรูปแบบที่เป็นบริการทางการแพทย์ (Medical Care) หรือในรูปของเงินทดแทนการขาดรายได้ (Income Replacement) เงินค่าทำศพ (Funeral Grant) และเงินสงเคราะห์ (Grant Money) แล้วแต่กรณี ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป และเพื่อก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน กฎหมายให้นับระยะเวลาประกันสังคมตามมาตรา 33 และหรือมาตรา 39 ทุกช่วงเข้าด้วยกัน⁴³ แต่ถ้าบัตรประกันสังคมสูญหายถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ผู้ประกันตน

ทรัพย์สินหรือเอกสาร หลักฐานอื่น ภาพถ่าย ถ่ายสำเนาเอกสารที่เกี่ยวกับการจ้างการจ่ายค่าจ้าง ทะเบียนลูกจ้าง การจ่ายเงินสมทบ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องหรือนำเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปตรวจสอบ หรือกระทำการอย่างอื่นตามสมควรเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในอันที่จะปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(2) กั้นสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีข้อสงสัย โดยมีเหตุอันควรเชื่อว่ามีทรัพย์สินของนายจ้างซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบและหรือเงินเพิ่ม หรือนำส่งไม่ครบจำนวน โดยให้กระทำในระหว่างเวลาทำการหรือในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เว้นแต่การกั้นในระหว่างเวลาดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จจะกระทำต่อไปก็ได้

(3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาทั้งนี้ ให้นำความในมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของนายจ้างตามคำสั่งของเลขาธิการตามมาตรา 50 ในกรณีที่นายจ้างไม่นำส่งเงินสมทบและหรือเงินเพิ่ม หรือนำส่งไม่ครบจำนวน

ในการปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่จะนำข้าราชการหรือ ลูกจ้างในสำนักงาน ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้.

⁴³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 42 เพื่อก่อให้เกิดแก่ผู้ประกันตนในการขอรับประโยชน์ทดแทนตามบทบัญญัติลักษณะ 3 ให้นับระยะเวลาประกันตนตามมาตรา 33 และหรือมาตรา 39 ทุกช่วงเข้าด้วยกัน.

มีสิทธิยื่นคำขอรับใบแทนบัตรประกันสังคมต่อสำนักงานประกันสังคมภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดดังกล่าว⁴⁴

2) สิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน

เมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบครบตามระยะเวลาที่ก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน (Qualifying Period) ก็จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในรูปแบบที่เป็นบริการต่าง ๆ เช่น บริการทางการแพทย์ หรือบริการจัดหางาน เป็นต้น และมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในลักษณะที่เป็นตัวเงินในรูปแบบต่าง ๆ อันได้แก่ เงินทดแทนการขาดรายได้ เงินค่าทำศพ หรือเงินสงเคราะห์ โดยสามารถดำเนินการเพื่อให้ได้รับสิทธิด้วยการยื่นคำร้องขอรับประโยชน์ทดแทนต่อสำนักงานประกันสังคม

(1) ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง

ผู้ประกันตนประเภทดังกล่าว มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนสำหรับการประกันสังคม 7 ประเภท⁴⁵ ดังนี้

(1.1) การประกันกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย (Accident Case) รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (Health Promotion and Prevention)

(1.2) การประกันกรณีคลอดบุตร

(1.3) การประกันกรณีทุพพลภาพ

⁴⁴ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 45 ในกรณีที่หนังสือสำคัญแสดงการขึ้นทะเบียนประกันสังคมหรือบัตรประกันสังคมสูญหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญ ให้นายจ้างหรือผู้ประกันตนยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือสำคัญแสดงการขึ้นทะเบียนประกันสังคมหรือใบแทนบัตรประกันสังคมแล้วแต่กรณีต่อสำนักงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหาย ถูกทำลายหรือชำรุดดังกล่าวทั้งนี้ ตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด.

⁴⁵ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 54 ผู้ประกันตนหรือผู้มีสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนจากกองทุน ดังต่อไปนี้

(1) ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

(2) ประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร

(3) ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ

(4) ประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย

(5) ประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร

(6) ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ

(7) ประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน ยกเว้นผู้ประกันตนตาม มาตรา 39

สิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตามวรรคหนึ่งไม่อาจโอนกันได้ และไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี.

- (1.4) การประกันกรณีตาย
- (1.5) การประกันกรณีสงเคราะห์บุตร
- (1.6) การประกันกรณีชราภาพ
- (1.7) การประกันกรณีว่างงาน

ผู้ประกันตนประเภทนี้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน อันมี 4 รูปแบบ ดังนี้

- 1) บริการทางการแพทย์ (Medical Service)
- 2) เงินทดแทนการขาดรายได้ (Income Replacement)
- 3) เงินค่าทำศพ (Funeral Grant)
- 4) เงินสงเคราะห์ (Grant Money) ซึ่งได้แก่ เงินสงเคราะห์ในกรณีการหยุด

งานเพื่อการคลอดบุตร เงินสงเคราะห์กรณีตาย เงินสงเคราะห์บุตร และเงินสงเคราะห์กรณีชราภาพ เช่น เงินบำนาญชราภาพและเงินบำนาญชราภาพ

(2) ผู้ประกันตนประเภทซึ่งมิใช่ลูกจ้าง โดยเคยเป็นลูกจ้าง

ผู้ประกันตนประเภทดังกล่าวซึ่งมิได้แสดงความจำนงสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจ (Voluntary Insurance) ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน โดยได้รับสิทธิต่อเนื่องจากการเป็นผู้ประกันตนประเภทซึ่งเป็นลูกจ้าง

(3) ผู้ประกันตนประเภทซึ่งมิใช่ลูกจ้าง โดยไม่เคยเป็นลูกจ้าง

ผู้ประกันตนประเภทดังกล่าว มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนสำหรับการประกันสังคม 3 กรณีถึง 4 กรณี โดยพิจารณาจากจำนวนเงินสมทบที่จ่ายเป็นรายเดือนว่าได้จ่ายเงินสมทบเดือนละ 100 บาท หรือ 150 บาท ซึ่งถ้าจ่ายเงินสมทบเดือนละ 100 บาท ก็จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน 3 กรณี⁴⁶ ดังนี้

- ก) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย
- ข) กรณีทุพพลภาพ

⁴⁶ พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของบุคคลซึ่งสมัครเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2554. มาตรา 7 สิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเดือนละหนึ่งร้อยบาท มีดังต่อไปนี้

- (1) ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย
- (2) ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ
- (3) ประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย.

ค) กรณีตาย

สำหรับผู้ประกันคนที่จ่ายเงินสมทบเดือนละ 150 บาท จะมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน 4 กรณี⁴⁷ ดังนี้

ก) กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย

ข) กรณีทุพพลภาพ

ค) กรณีตาย

ง) กรณีชราภาพ

ผู้ประกันคนประเภทนี้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน อันมี 3 รูปแบบ ดังนี้

ก) เงินทดแทนการขาดรายได้

ข) เงินค่าทำศพ

ค) เงินสงเคราะห์กรณีชราภาพ อันได้แก่ เงินบำนาญชราภาพ

3.2.3.4 ความสิ้นสุดของการเป็นผู้ประกันตน (Cessation of being an Insured Person)

กรณีที่ทำให้การเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลง อาจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1) ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง

การเป็นผู้ประกันตนประเภทซึ่งเป็นลูกจ้างสิ้นสุดลงเมื่อเข้าหลักเกณฑ์ กรณีดังกล่าวต่อไปนี้

(1) ตาย⁴⁸

(2) สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง⁴⁹

⁴⁷ พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของบุคคลซึ่งสมัครเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2554. มาตรา 8 สิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเดือนละหนึ่งร้อยห้าสิบบาท มีดังต่อไปนี้

(1) ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย

(2) ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ

(3) ประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย

(4) ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ.

⁴⁸ กรณีสาบสูญ ถือว่าเป็นการตายโดยผลของกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 62 บุคคลซึ่งศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคน สาบสูญ ให้ถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังที่ระบุไว้ในมาตรา 61.

⁴⁹ การสิ้นสุดสภาพการเป็นลูกจ้าง อาจมีได้หลายกรณี อาทิเช่น การที่ลูกจ้างตัดสินใจลาออกจากงานด้วยตนเอง หรือ เกิดจากความผิดของลูกจ้างจากการฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับในสถานที่ทำงาน จนมีผลให้พ้นสภาพจากการเป็น

อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณีลูกจ้างที่ส่งเงินสมทบครบตามเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน (Qualifying Condition) และผู้ประกันตนผู้ที่สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง กฎหมายให้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนสำหรับกรณีประกันอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่จากการทำงาน กรณีคลอดบุตร กรณีทุพพลภาพ หรือกรณีตาย แล้วแต่กรณี โดยได้รับต่อไปอีก 6 เดือน นับจากสิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง⁵⁰ นอกจากนั้น ผู้ที่เคยเป็นผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างที่ได้จ่ายเงินสมทบแล้ว ไม่น้อยกว่า 12 เดือน และสิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง หากประสงค์ที่จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป ก็สามารถแสดงความจำนงต่อสำนักงานประกันสังคมภายใน 6 เดือนนับแต่วันสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน⁵¹

2) ผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง โดยเคยเป็นลูกจ้าง

ผู้ประกันตนประเภทนี้เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39⁵² โดยความเป็นผู้ประกันตนจะสิ้นสุดลงเมื่อเข้ากรณีใดกรณีหนึ่ง⁵³ ดังต่อไปนี้

ลูกจ้าง หรือกรณี ผู้ประกอบกิจการ หรือนายจ้าง เลิกจ้างโดยมิใช่ความผิดของตัวลูกจ้าง อันเนื่องมาจากกรณีสถานประกอบกิจการของนายจ้างต้องปิดตัวลง จากภาวะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น.

⁵⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 38 ความเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 สิ้นสุดลงเมื่อประกันตนนั้น

(1) ตาย

(2) สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง

ในกรณีที่ผู้ประกันตนที่สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้างตาม (2) ได้ส่งเงินสมทบครบตามเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดสิทธิตามบทบัญญัติในลักษณะ 3 แล้ว ให้ผู้นั้นมีสิทธิตามบทบัญญัติในหมวด 2 หมวด 3 หมวด 4 และหมวด 5 ต่อไปอีกหกเดือนนับแต่วันที่สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง หรือตามระยะเวลาที่กำหนดเพิ่มขึ้น โดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องไม่เกินสิบสองเดือนนับแต่วันที่สิ้นสภาพการเป็นลูกจ้าง.

⁵¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 39 ผู้ที่เคยเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 โดยจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบสองเดือน และต่อมาความเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลง ตามมาตรา 38(2) ถ้าผู้นั้นประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป ให้แสดงความจำนงต่อสำนักงานความระเบียบที่เลขาธิการกำหนดภายในหกเดือนนับแต่วันสิ้นสุด ความเป็นผู้ประกันตน

จำนวนเงินที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบที่ผู้ประกันตนตามวรรคหนึ่ง ต้องส่งเข้ากองทุนตาม มาตรา 46 วรรคสาม ให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจในขณะนั้นด้วย

๑๓๑

๑๓๑

⁵² ผู้ประกันตนตามมาตรา 39 คือ ผู้ที่เคยเป็นผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง ซึ่งได้มีการจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่ต่ำกว่า 12 เดือน และต่อมาความเป็นผู้ประกันตนได้สิ้นสุดลง.

(1) ตาย

(2) ได้เป็นผู้ประกันตนโดยกฎหมายบังคับอีก คือได้รับจ้างเข้าทำงานในฐานะ
เป็นลูกจ้างอีก

(3) ลาออกออกความเป็นผู้ประกันตนโดยการแสดงความจำนงต่อสำนักงาน
ประกันสังคม ซึ่งอาจแสดงความจำนงเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้

(4) ไม่ส่งเงินสมทบสามเดือนติดต่อกัน จะสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตนตั้งแต่
เดือนแรกที่ไม่ส่งเงินสมทบ

(5) ภายในระยะเวลาสิบสองเดือนส่งเงินสมทบมาแล้วไม่ครบเก้าเดือน จะสิ้นสุด
ความเป็นผู้ประกันตนในเดือนที่ส่งเงินสมทบไม่ครบเก้าเดือน

3) ผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้างโดยไม่เคยเป็นลูกจ้าง

ผู้ประกันตนประเภทนี้เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 4 ซึ่งกฎหมายเดิมไม่เคย
กำหนดให้ความเป็นผู้ประกันตนสิ้นสุดลงเมื่อไม่จ่ายเงินสมทบภายในระยะเวลาที่กำหนด โดย
กฎหมายให้ถือว่าไม่ประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนหรือสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนอีกต่อไปแล้วแต่กรณี
ตั้งแต่เดือนที่ไม่จ่ายเงินสมทบ ตามมาตรา 5 วรรคท้าย แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และ
อัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทประ โยชน์ทดแทน ตลอดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการ
รับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนซึ่งมิใช่ลูกจ้าง พ.ศ. 2537 แต่ตามกฎหมายปัจจุบันสิทธิได้รับ
ประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนสิ้นสุดลง เมื่อเข้ากรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ตาย

(2) ได้เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 หรือมาตรา 39 (3)

⁵³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 41 ความเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 สิ้นสุดลงเมื่อประกันตน
นั้น

(1) ตาย

(2) ได้เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 อีก

(3) ลาออกจากความเป็นผู้ประกันตนโดยการแสดงความจำนงต่อ สำนักงาน

(4) ไม่ส่งเงินสมทบสามเดือนติดต่อกัน

(5) ภายในระยะเวลาสิบสองเดือนส่งเงินสมทบมาแล้วไม่ครบเก้าเดือน

การสิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตนตาม (4) สิ้นสุดลงตั้งแต่เดือนแรกที่ไม่ส่งเงินสมทบ และการสิ้นสุด
ความเป็นผู้ประกันตนตาม (5) สิ้นสุดลงในเดือนที่ส่งเงินสมทบไม่ครบเก้าเดือน

ในกรณีที่ผู้ประกันตนที่สิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตนตาม (3) (4) และ(5) ได้ส่งเงินสมทบครบตามเงื่อนไข
เวลาที่จะก่อให้เกิดสิทธิตามบทบัญญัติในลักษณะ 3 แล้ว ให้ผู้นั้นมีสิทธิตามบทบัญญัติในหมวด 2 หมวด 3 หมวด 4
และหมวด 5 ต่อไปอีก หกเดือน นับแต่วันที่สิ้นสุดความเป็นผู้ประกันตน.

(3) แสดงความจำนงต่อสำนักงานว่าไม่ประสงค์เป็นผู้ประกันตนต่อไป⁵⁴

3.2.4 นายจ้างตามกฎหมายประกันสังคม

นายจ้าง (Employer) หมายถึง ผู้ซึ่งรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้าง และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคล (Corporation) ให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำแทนนิติบุคคล และผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำแทนนิติบุคคลให้กระทำการแทนด้วย ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2550

นายจ้างมีสิทธิที่จะนำจำนวนเงินสมทบ ที่จ่ายเข้าสู่กองทุนประกันสังคมในส่วนของนายจ้าง (Employer Contributions) มาหักเป็นค่าใช้จ่ายของสถานประกอบการเพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษี ในขณะที่นายจ้างก็ต้องมีหน้าที่ตามกฎหมายประกันสังคม อันได้แก่ หน้าที่ในการออกรายการ ในแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสังคม ขึ้นแบบรายการแสดงรายชื่อผู้ประกันตนและข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่จ่ายเงินสมทบ เข้ากองทุนประกันสังคมร่วมกับผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างและรัฐบาล โดยหักค่าจ้างของลูกจ้างทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าจ้างเพื่อนำส่งเข้ากองทุนประกันสังคมเป็นเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตน และจัดให้มีทะเบียนผู้ประกันตนเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้าง เพื่อพร้อมให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคมสามารถตรวจสอบได้ และอำนวยความสะดวกตามสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

3.2.4.1 ความหมายของนายจ้าง⁵⁵

⁵⁴ พระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินสมทบ ประเภทของประโยชน์ทดแทน ตลอดจนหลักเกณฑ์และเงื่อนไขแห่งสิทธิในการรับประโยชน์ทดแทนของบุคคลซึ่งสมัครเป็นผู้ประกันตน พ.ศ. 2554. มาตรา 16 สิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนของผู้ประกันตนสิ้นสุดลงเมื่อ

(1) ตาย

(2) ได้เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 หรือ มาตรา 39

(3) แสดงความจำนงต่อ สำนักงานว่า ไม่ประสงค์จะเป็นผู้ประกันตนต่อไป

การสิ้นสุดแห่งสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตาม (2) และ (3) มิให้ใช้บังคับกับกรณีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ และกรณีชราภาพ.

⁵⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2550 มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

๑๓๑

๑๓๑

“นายจ้าง” หมายความว่า ผู้ซึ่งตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้ และหมายความรวมถึง

(1) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง

นายจ้าง เป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่สำคัญในระบบของการประกันสังคม (Social Insurance System) เพราะเป็นบุคคลที่ต้องมีหน้าที่จ่ายเงินสมทบร่วมกับผู้ประกันตน ซึ่งเป็นลูกจ้าง และรัฐบาล และนายจ้างเป็นผู้หักค่าจ้างของลูกจ้างเพื่อส่งเข้ากองทุนประกันสังคมเป็นเงินสมทบใน ส่วนของผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง อันจะทำให้มีเงินเข้าสู่กองทุนประกันสังคม (Social Insurance Funds) เพื่อจ่ายเป็นประโยชน์ทดแทนให้แก่ลูกจ้าง หรือผู้ประกันตนต่อไป

ตามกฎหมายประกันสังคม ได้กำหนดนิยามหรือความหมายของนายจ้างไว้ในลักษณะ เช่นเดียวกับความหมายของนายจ้างตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยกำหนดไว้ ดังนี้

นายจ้าง หมายความว่า ผู้ซึ่งรับลูกจ้างเข้าทำงาน โดยจ่ายค่าจ้าง และให้หมายความ รวมถึงผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำงานแทนนายจ้าง ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความ รวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทน นิติบุคคลให้ทำการแทนด้วย

นอกจากนั้นยังรวมตลอดถึงผู้ประกอบการที่จ้าง โดยวิธีเหมาค่าแรง (Contractor)⁵⁶ ที่อยู่ในฐานะนายจ้างด้วยมาตรา 35 ซึ่งผู้ประกอบการดังกล่าว ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ได้ว่าจ้าง โดยวิธีเหมาค่าแรง มอบให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดรับช่วงไปควบคุมดูแลการทำงานและรับผิดชอบ จ่ายค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างอีกทอดหนึ่ง หรือมอบหมายให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นผู้จัดการหาลูกจ้าง มาทำงาน อันมิใช่การประกอบธุรกิจจัดหางาน โดยการทำงานนั้นเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดในกระบวนการ ผลิตหรือธุรกิจจัดหางาน ซึ่งกระทำในสถานประกอบการหรือสถานที่ทำงานของผู้ประกอบการ อีกทั้งเครื่องมือที่สำคัญสำหรับใช้ในการทำงานนั้น ผู้ประกอบการเป็นผู้จัดหาให้ ในกรณี ดังกล่าวข้างต้น ผู้รับเหมาค่าแรงต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ยื่นแบบรายการแสดงบัญชีรายชื่อลูกจ้าง อัตรา ค่าจ้าง และรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างต่อสำนักงานประกันสังคมตาม มาตรา 34 ในฐานะนายจ้าง และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายประกันสังคม เช่นเดียวกับนายจ้าง ส่วนผู้ประกอบการหลุดพ้นความรับผิดชอบในหนี้เงินสมทบและเงินเพิ่ม เพียงเท่าที่ผู้รับเหมาค่าแรง ได้นำส่งเงินดังกล่าวต่อสำนักงานประกันสังคม

อย่างไรก็ตาม กฎหมายประกันสังคม ได้กำหนดให้บุคคลซึ่งมิใช่ นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบ กับนายจ้างซึ่งเป็นผู้รับเหมาช่วงด้วยในกิจการที่มีการจ้างเหมาช่วง แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมี ได้มี ความสัมพันธ์กับผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างก็ตาม บุคคลซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบด้วยดังกล่าว ได้แก่

(2) ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคลให้หมายความรวมถึงผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลและผู้ซึ่งได้รับ มอบหมายจากผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลให้กระทำการแทนด้วย.

⁵⁶ ผู้รับเหมา หรือผู้รับจ้างก่อสร้าง โดยวิธีเหมาค่าแรง หมายถึง ผู้ชนะการประกวดราคา หรือผู้ที่เจ้าของงาน (ผู้ว่าจ้าง) เลือกให้เป็นผู้ทำงานก่อสร้างตามที่ระบุไว้ในเอกสารสัญญา.

ผู้รับเหมาขั้นต้น⁵⁷ และผู้รับเหมาช่วง⁵⁸ ถัดขึ้นไปจากผู้รับเหมาซึ่งเป็นนายจ้าง โดยต้องร่วมรับผิดชอบ ในเงินสมทบ (Employer Contributions) ซึ่งนายจ้างมีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายเงินเข้าสู่กองทุนประกันสังคม ตามกฎหมายประกันสังคม ตามมาตรา 52 ทั้งนี้ กฎหมายต้องการจะให้มีเงินเข้าสู่กองทุน ประกันสังคมเพื่อจ่ายเป็นประโยชน์ทดแทนให้แก่ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง โดยที่ผู้รับเหมาขั้นต้น และผู้รับเหมาช่วงซึ่งจ่ายเงินสมทบไปก่อนนั้นสามารถไปเรียกหรือหักเอาเงินค่าจ้างตามสัญญาจ้าง เหมาหรือจ้างทำของ อันเป็นค่าจ้างที่ต้องจ่ายแก่นายจ้างในฐานะผู้รับจ้างซึ่งเป็นผู้รับเหมาช่วงได้ โดยเรียกในฐานะรับช่วงสิทธิตามกฎหมายลักษณะหนี้ ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปเพราะเป็นบุคคลที่มีความผูกพันร่วมกับนายจ้างด้วย และต้องเข้าใช้หนี้หรือชำระเงินดังกล่าวนั้น ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 229 (3) เนื่องจากตามกฎหมายประกันสังคมมิได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ นอกจากนั้น กฎหมายประกันสังคมยังกำหนดบทบัญญัติมาตรา 52 โดยใช้คำว่า ต้องรับผิดชอบ ในเงินสมทบ ไม่ได้ใช้คำว่า จ่ายเงินสมทบ จึงควรต้องรวมถึงเงินเพิ่ม (Additional Payment) ด้วย ในกรณีที่นายจ้างผิดนัด ไม่จ่ายเงินสมทบเข้าสู่กองทุนประกันสังคมตามเวลาที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 49

3.2.4.2 สิทธิและหน้าที่ของนายจ้าง

นายจ้างตามกฎหมายประกันสังคมมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) สิทธิของนายจ้าง

นายจ้างซึ่งจ่ายเงินสมทบร่วมกับลูกจ้างและรัฐบาลตามหน้าที่ในมาตรา 46 แห่ง พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มีสิทธิที่จะนำจำนวนเงินสมทบที่ได้จ่ายหรือส่งเข้าสู่กองทุน ประกันสังคมในส่วนของนายจ้างมาหักเป็นค่าใช้จ่าย (Expenses) ของนายจ้างในการประกอบกิจการ ก่อนที่จะนำมาคำนวณภาษีโดยหักได้เท่าที่จ่ายจริง

2) หน้าที่ของนายจ้าง

นายจ้างจะต้องมีหน้าที่ตามกฎหมายประกันสังคมฉบับปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

⁵⁷ ผู้รับเหมาขั้นต้นหรือผู้รับจ้างก่อสร้างหลัก คือ ผู้รับจ้างที่ลงนามในเอกสารสัญญา ซึ่งยอมรับและตกลงที่จะ ดำเนินการก่อสร้างให้ลุล่วงแล้วเสร็จด้วยดี เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในเอกสารสัญญา รวมทั้งต้อง รับผิดชอบในผลของงานของผู้รับจ้างช่วงด้วย

⁵⁸ ผู้รับเหมาช่วงหรือผู้รับจ้างช่วง คือ ผู้รับจ้างที่รับทำงานให้ผู้รับจ้างหลักอีกทอดหนึ่ง ในการทำงานก่อสร้างใด ๆ การที่ผู้รับจ้างก่อสร้างหลักจะจ้างผู้รับจ้างช่วงให้ทำงานส่วนใดส่วนหนึ่งนั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของงาน หรือผู้ว่าจ้างก่อนเสมอ และสำหรับงานก่อสร้างของราชการ จะต้องมีหนังสืออนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษร จากผู้ว่าจ้างเสมอ.

(1) หน้าที่ในการออกรายการในแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสังคม ตามมาตรา 31 เมื่อนายจ้างได้รับแบบสำรวจที่พนักงานเจ้าหน้าที่ส่ง โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ดอกรับ หรือนำไปส่งให้เองก็ตาม นายจ้างมีหน้าที่ต้องกรอกข้อความตามรายการในแบบสำรวจทุก ข้อตามความเป็นจริง แล้วส่งกลับคืนให้พนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 30 วัน ถ้าโดยเจตนาไม่กรอกรายการ หรือกรอกไม่ครบถ้วน หรือไม่ส่งคืนแบบสำรวจภายในกำหนด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท ตามมาตรา 93

(2) ยื่นแบบรายการแสดงรายชื่อผู้ประกันตน อัตราค่าจ้าง และข้อความอื่น ตามแบบที่เลขาธิการสำนักงานประกันสังคมกำหนด เมื่อนายจ้างมีลูกจ้างรวมกันตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป โดยยื่นต่อสำนักงานประกันสังคมภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ลูกจ้างนั้นเป็นผู้ประกันตน⁵⁹ และ ถ้าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อความในแบบรายการที่ได้ยื่นไว้เปลี่ยนแปลงไป นายจ้างจะต้องแจ้งเป็น หนังสือต่อสำนักงานประกันสังคมเพื่อทำการขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมรายการภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดจากเดือนที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว⁶⁰ กรณีที่นายจ้างฝ่าฝืนหน้าที่นี้โดยเจตนาหรือ กรอกข้อความอันเป็นเท็จ มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับอีกวันละไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้ง จำทั้งปรับ และถ้าเป็นความผิดต่อเนื่อง นายจ้างมีโทษปรับอีกวันละไม่เกิน 5,000 บาท ตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติ⁶¹

⁵⁹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 34 ให้นายจ้างซึ่งมีลูกจ้างที่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ยื่นแบบรายการขึ้นทะเบียนนายจ้างและแบบรายการขึ้นทะเบียนผู้ประกันตน ต่อสำนักงานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ลูกจ้างนั้นเป็นผู้ประกันตนทั้งนี้ ตามแบบและวิธีการที่เลขาธิการประกาศกำหนด.

⁶⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 44 ในกรณีที่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อความในแบบรายการที่ได้ ยื่นไว้ต่อสำนักงานเปลี่ยนแปลงไป ให้นายจ้างแจ้งเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการ ภายในวันที่สิบห้าของ เดือนถัดจากเดือนที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทั้งนี้ตามแบบและวิธีการที่เลขาธิการประกาศกำหนด

ให้นำความในมาตรา 37 มาใช้บังคับแก่กรณีที่นายจ้างไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้โดยอนุโลม.

⁶¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 96 นายจ้างผู้ใดโดยเจตนาไม่ยื่นแบบรายการต่อสำนักงาน ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 34 หรือไม่แจ้งเป็นหนังสือต่อสำนักงานขอเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมรายการ ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 44 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดต่อเนื่อง ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกิน ห้าพันบาทตลอดระยะเวลาที่ยังฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม.

เมื่อนายจ้างยื่นแบบรายการพร้อมแบบลงทะเบียนนายจ้างแล้ว สำนักงานประกันสังคมก็จะออกหนังสือสำคัญแสดงการขึ้นทะเบียนประกันสังคมให้แก่ นายจ้างและมอบบัตรประกันสังคม (Social Insurance Card) ให้แก่ลูกจ้าง⁶² โดยใช้เลขบัตรตามหมายเลขทะเบียนราษฎร

(3) จ่ายเงินสมทบ (Employer Contributions) เข้ากองทุนประกันสังคมร่วมกับผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง และรัฐบาล โดยจ่ายฝ่ายละเท่ากันตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบตามตารางแนบท้ายกฎหมายนี้⁶³ คือ ร้อยละ 1.5 ของค่าจ้างรายเดือน สำหรับการประกันประเภทหรือกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยนอกงาน กรณีคลอดบุตร กรณีทุพพลภาพ และกรณีตาย ร้อยละ 3 ของค่าจ้างรายเดือน สำหรับการประกันประเภทสงเคราะห์บุตร และชราภาพ ร้อยละ 5 ของค่าจ้างรายเดือน สำหรับการประกันประเภทว่างงาน ในบางปีอาจมีการปรับลดอัตราเงินสมทบเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งของผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างจากการถูกผลกระทบเนื่องจากการเกิดปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่นที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2556 เป็นต้น

⁶² พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 36 เมื่อนายจ้างยื่นแบบรายการตามมาตรา 34 แล้วให้สำนักงานออกหนังสือสำคัญแสดงการขึ้นทะเบียนประกันสังคมให้แก่ นายจ้างและออกบัตรประกันสังคมให้แก่ลูกจ้าง

ทั้งนี้ ตามแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง.

⁶³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 46 ให้รัฐบาล นายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย กรณีทุพพลภาพ กรณีตาย และกรณีคลอดบุตร ฝ่ายละเท่ากันตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้

ให้รัฐบาล นายจ้างและผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ออกเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร กรณีชราภาพ และกรณีว่างงาน ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินอัตราเงินสมทบท้ายพระราชบัญญัตินี้

สำหรับการประกันตนตามมาตรา 39 ให้รัฐบาลและผู้ประกันตน ออกเงินสมทบเข้ากองทุน โดยรัฐบาลออกหนึ่งเท่าและผู้ประกันตนออกสองเท่าของอัตราเงินสมทบที่แต่ละฝ่ายต้องออกตามที่กำหนดในวรรคหนึ่งและวรรคสอง

การกำหนดอัตราเงินสมทบตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดโดยคำนึงถึง ประโยชน์ทดแทนและค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสำนักงานตามมาตรา 24

ค่าจ้างขั้นต่ำและขั้นสูงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนตามมาตรา 33 แต่ละคน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงในการคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนแต่ละคน สำหรับเศษของเงินสมทบที่มีจำนวนตั้งแต่ห้าสิบสตางค์ขึ้นไปให้นับเป็นหนึ่งบาท ถ้าน้อยกว่านั้นให้ปัดทิ้งในกรณีที่ผู้ประกันตนทำงานกับนายจ้างหลายรายให้คำนวณเงินสมทบจากค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างแต่ละราย.

(4) หักค่าจ้าง (Wage) ของลูกจ้าง ซึ่งเป็นผู้ประกันตน ทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าจ้าง ตามจำนวนที่ต้องนำส่งเป็นเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตน (Insured Person Contributions) และเมื่อนายจ้างได้หักค่าจ้าง ตามจำนวนดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าผู้ประกันตน ได้จ่ายเงินสมทบแล้วตั้งแต่วันที่นายจ้างหักค่าจ้าง และนายจ้างต้องนำส่งสำนักงานประกันสังคมภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดจากเดือนที่มีการหักเงินสมทบ พร้อมยื่นแบบรายการแสดงการส่งเงินสมทบ ถ้านายจ้างไม่อยู่ในประเทศหรือมีเหตุผลจำเป็นจนไม่สามารถปฏิบัติตามกำหนดเวลานั้นได้ และได้ยื่นคำร้องก่อนสิ้นกำหนดเวลานั้นเพื่อขอขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาโดยแสดงเหตุที่จำเป็นนั้น และเมื่อเลขาธิการสำนักงานประกันสังคมเห็นสมควรจะขยายหรือเลื่อนกำหนดเวลาออกไปตามความจำเป็นแก่กรณีได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าหนึ่งเท่าของระยะเวลาที่กำหนดไว้ นั้น ซึ่งการขยายเวลานั้น ไม่เป็นเหตุให้ลดหรืองดเงินเพิ่ม (Increment) ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของนายจ้าง กรณีไม่นำส่งเงินสมทบหรือนำส่งไม่ครบตามกำหนด และถ้านายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างตามกำหนดเวลาที่ต้องจ่าย นายจ้างมีหน้าที่ต้องส่งเงินสมทบให้แก่สำนักงานประกันสังคม โดยถือเสมือนว่ามีการจ่ายค่าจ้างแล้ว นอกจากนี้ กรณีที่นายจ้างนำส่งเงินสมทบให้แก่สำนักงานประกันสังคมเกินจำนวน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้าง หรือในส่วนของนายจ้างเองก็ตาม นายจ้างหรือผู้ประกันตน อาจยื่นคำร้องขอรับเงินในส่วนที่เกินคืน (Employer Requests Overpayment Refund) ภายใน 1 ปีนับแต่วันที่นำส่งเงินสมทบ ถ้าไม่ได้เรียกคืนหรือไม่มารับคืนภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งให้มารับเงิน ให้เงินนั้นตกเป็นของกองทุนประกันสังคม⁶⁴ กรณีที่นายจ้างฝ่าฝืนหน้าที่หรือไม่จ่ายเงินสมทบหรือเงินเพิ่มให้แก่สำนักงานประกันสังคม ทำให้นายจ้างต้องรับผิดชอบในเงินเพิ่มตามมาตรา 49 ซึ่งหนี้ที่เกิดจากการไม่ชำระดังกล่าวนี้ ถือเป็นหนี้บุริมสิทธิ (Priority) เหนือทรัพย์สินทั้งหมดของนายจ้าง

⁶⁴ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 47 ให้นายจ้างหักค่าจ้างของผู้ประกันตนทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าจ้างตามจำนวนที่ต้องนำส่งเป็นเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนตาม มาตรา 46 และให้ถือว่าผู้ประกันตน ได้จ่ายเงินสมทบแล้วตั้งแต่วันที่ถึงกำหนดจ่ายค่าจ้าง

ให้นายจ้างนำเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนที่ได้หักไว้ตามวรรคหนึ่ง และเงินสมทบในส่วนของนายจ้าง ส่งให้แก่สำนักงานภายในวันที่สิบห้าของเดือน ถัดจากเดือนที่มีการหักเงินสมทบไว้ พร้อมทั้งยื่นรายการแสดงการส่งเงินสมทบ ตามแบบที่เลขาธิการประกาศกำหนด

ถ้านายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างตามกำหนดเวลาที่ต้องจ่าย ให้นายจ้างมีหน้าที่นำส่งเงินสมทบตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสอง โดยถือเสมือนว่ามีการจ่ายค่าจ้างแล้ว

ในกรณีที่นายจ้างนำเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนหรือเงินสมทบในส่วนของนายจ้างส่งให้แก่สำนักงานเกินจำนวนที่ต้องชำระ ให้นายจ้างหรือผู้ประกันตนยื่นคำร้องขอรับเงินในส่วนที่เกินคืนได้ตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด ถ้านายจ้างหรือผู้ประกันตนมิได้เรียกเอาเงินดังกล่าวคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นำส่งเงินสมทบ หรือ ไม่มารับเงินคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งให้มารับเงิน ให้เงินนั้นตก เป็นของกองทุน.

ในลำดับเดียวกับนุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากรตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 253 (3) อย่างไรก็ดีตาม กฎหมายกำหนดความรับผิดชอบของนายจ้างในการฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าวเฉพาะความรับผิดชอบในเงินเพิ่ม โดยไม่ได้กำหนดโทษทางอาญา (Penal servitude) ไว้⁶⁵ ซึ่งความรับผิดชอบที่นายจ้างต้องจ่ายเงินเพิ่มดังกล่าวก็คือ ในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน ของจำนวนเงินสมทบที่ยังไม่ได้นำส่งหรือของจำนวนเงินสมทบที่ยังขาดอยู่ นับจากวันที่ต้องนำส่ง สำหรับเศษของเดือนถ้าถึง 15 วันหรือกว่านั้น ให้นับเป็น 1 เดือน แต่ถ้าน้อยกว่านั้นก็ให้ปัดทิ้ง และการที่นายจ้างไม่นำส่งเงินสมทบ ก็ไม่เป็นการคัดสิทธิประโยชน์ของผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างพึงจะได้รับแต่อย่างใด⁶⁶

อย่างไรก็ตาม กรณีที่นายจ้างไม่นำส่งเงินสมทบหรือนำส่งไม่ครบตามกำหนดเวลา ในมาตรา 47 พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคมมีอำนาจออกคำเตือนเป็นหนังสือให้นายจ้างนำเงินสมทบที่ค้างชำระและเงินเพิ่มมาชำระภายในกำหนด ไม่น้อยกว่า 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ถ้านายจ้างได้รับคำเตือนแล้วยัง ไม่นำเงินสมทบและเงินเพิ่มที่ค้างชำระมาชำระภายในกำหนด พนักงานเจ้าหน้าที่ก็มีอำนาจประเมินเงินสมทบและแจ้งเป็นหนังสือให้นายจ้างนำส่งได้ กล่าวคือ

1) ถ้านายจ้างเคยนำส่งเงินสมทบมาแล้ว ให้ถือว่าเงินสมทบที่นายจ้างมีหน้าที่นำส่งในเดือนต่อมาและแต่ละเดือน มีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินสมทบในเดือนที่นายจ้างได้นำส่งแล้ว เดือนสุดท้ายเต็มเดือน

2) ถ้านายจ้างไม่ยื่นแบบรายการตามมาตรา 34 หรือยื่นแล้ว แต่ไม่เคยนำส่งเงินสมทบหรือยื่นแบบรายการตามมาตรา 34 โดยแจ้งจำนวนและรายชื่อลูกจ้างน้อยกว่าความเป็นจริง ให้ประเมินเงินสมทบจากรายการที่นายจ้างเคยยื่นไว้หรือจากจำนวนลูกจ้างที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบ แล้วแต่กรณี โดยถือว่าลูกจ้างแต่ละคนได้รับค่าจ้างรายเดือนในอัตราที่เคยมีการยื่นแบบ

⁶⁵ กฎหมายควรกำหนดโทษอาญาสำหรับการฝ่าฝืนหน้าที่นี้ เพื่อให้มีผลใช้บังคับอย่างจริงจัง อันจะทำให้มีเงินเข้าสู่กองทุนประกันสังคมอย่างเพียงพอสำหรับที่จะนำมาจ่ายเป็นประโยชน์ทดแทนให้แก่ผู้ประกันตน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มแรกของการจัดตั้งระบบประกันสังคม.

⁶⁶ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 49 นายจ้างซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบในส่วนของตนหรือในส่วนของผู้ประกันตน หรือส่งไม่ครบจำนวนภายในเวลาที่กำหนดตามมาตรา 47 ต้องจ่ายเงินเพิ่มในอัตราร้อยละสองต่อเดือนของจำนวนเงินสมทบที่นายจ้างยังมีได้นำส่ง หรือของจำนวนเงินสมทบที่ยังขาดอยู่ นับแต่วันถัดจากวันที่ต้องนำส่งเงินสมทบ ทั้งนี้ เงินเพิ่มที่คำนวณได้ต้องไม่เกินจำนวนเงินสมทบที่นายจ้างต้องจ่าย

ในกรณีที่นายจ้างมิได้หักค่าจ้างของผู้ประกันตน เพื่อส่งเป็นเงินสมทบหรือหักไว้แล้วแต่ยังไม่ครบจำนวนตามมาตรา 47 วรรคหนึ่ง ให้นายจ้างรับผิดชอบใช้เงินที่ต้องส่งเป็นเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนเต็มจำนวน และต้องจ่ายเงินเพิ่มในเงินจำนวนนี้ตามวรรคหนึ่งนับแต่วันถัดจากวันที่ต้องนำส่งเงินสมทบ และในกรณีเช่นว่านี้สิทธิที่ผู้ประกันตนพึงได้รับคงมีเสมือนหนึ่งว่าผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบแล้ว.

รายการไว้ แต่ถ้าไม่เคยมีการยื่นแบบรายการหรือยื่นแบบรายการ ไม่ครบถ้วนให้ถือว่าลูกจ้างแต่ละคนได้รับค่าจ้างรายเดือน ไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำรายวันตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานที่ใช้บังคับอยู่ในท้องถิ่นที่นั้นคูณด้วยสามสิบ

ถ้ามีการพิสูจน์ได้ภายใน 2 ปี นับแต่วันที่มีการแจ้งการประเมินเงินสมทบตามที่กล่าวแล้ว จำนวนเงินสมทบที่แท้จริงซึ่งนายจ้างมีหน้าที่ต้องนำส่ง มีจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่าจำนวนเงินสมทบที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินไว้ สำนักงานประกันสังคมต้องมีหนังสือแจ้งผลการพิสูจน์ให้นายจ้างทราบภายใน 30 วันนับแต่วันที่ทราบผลการพิสูจน์ เพื่อให้พนักงานนำส่งเงินสมทบเพิ่มเติมภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือยื่นคำขอต่อสำนักงานประกันสังคมเพื่อขอให้คืนเงินสมทบ ถ้านายจ้างไม่มารับเงินดังกล่าวคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ทราบผลการพิสูจน์ ให้เงินนั้นตกเป็นของกองทุนประกันสังคม⁶⁷

⁶⁷ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 47 ทวิ ในกรณีที่นายจ้างไม่นำส่งเงินสมทบหรือนำส่งไม่ครบตามกำหนดเวลาในมาตรา 47 วรรคสอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีค่าเดือนเป็นหนังสือ ให้พนักงานนำเงินสมทบที่ค้างชำระและเงินเพิ่มมาชำระภายในกำหนด ไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือนั้น ถ้านายจ้างได้รับค่าเดือนดังกล่าว แล้วแต่ยังไม่นำเงินสมทบที่ค้างชำระและเงินเพิ่มมาชำระภายในกำหนด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจประเมินเงินสมทบและแจ้งเป็นหนังสือให้นายจ้างนำส่งได้ ดังนี้

(1) ถ้านายจ้างเคยนำส่งเงินสมทบมาแล้ว ให้ถือว่าจำนวนเงินสมทบที่นายจ้างมีหน้าที่นำส่งในเดือนต่อมาแต่ละเดือนมีจำนวนเท่ากับจำนวนเงินสมทบ ในเดือนที่นายจ้างได้นำส่งแล้วเดือนสุดท้ายเต็มเดือน

(2) ถ้านายจ้างซึ่งมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้แต่ไม่ยื่นแบบรายการตาม มาตรา 34 หรือยื่นแบบรายการตาม มาตรา 34 แล้ว แต่ไม่เคยนำส่งเงินสมทบ หรือยื่นแบบรายการตาม มาตรา 34 โดยแจ้งจำนวนและรายชื่อลูกจ้างน้อยกว่าจำนวนลูกจ้างที่มีอยู่จริง ให้ประเมินเงินสมทบจากแบบรายการที่นายจ้างเคยยื่นไว้ หรือจากจำนวนลูกจ้างที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบ แล้วแต่กรณี โดยถือว่าลูกจ้างแต่ละคนได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน ในอัตราที่ได้เคยมีการยื่นแบบรายการไว้ แต่ถ้าไม่เคยมีการยื่นแบบรายการหรือยื่นแบบรายการ ไม่ครบถ้วนให้ถือว่าลูกจ้างแต่ละคนได้รับค่าจ้างรายเดือน ไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำรายวันตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานที่ใช้บังคับอยู่ในท้องถิ่นที่นั้น คูณด้วยสามสิบ

ในกรณีที่มีการพิสูจน์ได้ภายในสองปีนับแต่วันที่มีการแจ้งการประเมินเงินสมทบตามวรรคหนึ่งว่าจำนวนเงินสมทบที่แท้จริงที่นายจ้างมีหน้าที่ต้องนำส่งมีจำนวนมากกว่าหรือน้อยกว่าจำนวนเงินสมทบที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประเมินไว้ ตาม (1) หรือ (2) ให้สำนักงานมีหนังสือแจ้งผลการพิสูจน์ให้นายจ้างทราบ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบผลการพิสูจน์ เพื่อให้พนักงานนำส่งเงินสมทบเพิ่มเติมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งหรือยื่นคำขอต่อสำนักงานเพื่อขอให้คืนเงินสมทบ ถ้านายจ้างไม่มารับเงินดังกล่าวคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ทราบผลการพิสูจน์ ให้เงินนั้นตกเป็นของกองทุน

กรณีที่ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างทำงานกับนายจ้างหลายรายในขณะเดียวกัน ให้นายจ้างทุกรายมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินสมทบส่วนของนายจ้าง (Employer Contributions) และหักเงินค่าจ้างนำส่งเข้ากองทุนประกันสังคมเป็นเงินสมทบส่วนของลูกจ้าง (Employee Contributions) ด้วย⁶⁸ โดยคำนวณเงินสมทบของผู้ประกันตนจากค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างแต่ละราย

กรณีนายจ้างนำเงินสมทบในส่วนของนายจ้างหรือในส่วนของผู้ประกันตน ซึ่งเป็นลูกจ้างของตน ส่งให้แก่สำนักงานประกันสังคมเกินจำนวนที่ต้องชำระ นายจ้างหรือผู้ประกันตน จะยื่นคำร้องขอรับเงินในส่วนที่เกินคืนได้ (Overpayment Refunds) ตามระเบียบที่เลขาธิการสำนักงานประกันสังคมกำหนด ถ้านายจ้างหรือผู้ประกันตนมิได้เรียกคืนเงินดังกล่าวภายใน 1 ปี นับแต่นำส่งเงินสมทบหรือไม่มารับเงินคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับแจ้งให้มารับเงินก็จะทำให้เงินนั้นตกเป็นของกองทุนประกันสังคม⁶⁹

5) จัดให้มีทะเบียนผู้ประกันตนและเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้าง สำหรับให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบและควบคุมได้⁷⁰ กรณีนายจ้างฝ่าฝืนดังกล่าว ต้องระวางโทษอาญาจำคุกไม่เกิน 1 เดือนหรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷¹

⁶⁸ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 48 ในกรณีที่ผู้ประกันตนทำงานกับนายจ้างหลายราย ให้นายจ้างทุกรายมีหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรา 46 และมาตรา 47.

⁶⁹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 47 ให้นายจ้างหักค่าจ้างของผู้ประกันตนทุกครั้งที่มีการจ่ายค่าจ้างตามจำนวนที่ต้องนำส่งเป็นเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนตาม มาตรา 46 และให้ถือว่าผู้ประกันตน ได้จ่ายเงินสมทบแล้วตั้งแต่วันที่กำหนดจ่ายค่าจ้าง

ให้นายจ้างนำเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนที่ได้หักไว้ตามวรรคหนึ่ง และเงินสมทบในส่วนของนายจ้าง ส่งให้แก่สำนักงานภายในวันที่สิบห้าของเดือน ถัดจากเดือนที่มีการหักเงินสมทบไว้ พร้อมทั้งยื่นรายการแสดงการส่งเงินสมทบ ตามแบบที่เลขาธิการประกาศกำหนด

ถ้านายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างตามกำหนดเวลาที่ต้องจ่าย ให้นายจ้างมีหน้าที่นำส่งเงินสมทบตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสอง โดยถือเสมือนว่ามีการจ่ายค่าจ้างแล้ว

ในกรณีที่นายจ้างนำเงินสมทบในส่วนของผู้ประกันตนหรือเงินสมทบในส่วนของนายจ้างส่งให้แก่สำนักงานเกินจำนวนที่ต้องชำระ ให้นายจ้างหรือผู้ประกันตนยื่นคำร้องขอรับเงินในส่วนที่เกินคืนได้ตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด ถ้านายจ้างหรือผู้ประกันตนมิได้เรียกเอาเงินดังกล่าวคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นำส่งเงินสมทบ หรือไม่มารับเงินคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งให้มารับเงิน ให้เงินนั้นตก เป็นของกองทุน.

⁷⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 84 เพื่อประโยชน์ในการตรวจตราและควบคุมงานอันเกี่ยวกับการประกันสังคม ให้นายจ้างจัดให้มีทะเบียนผู้ประกันตนและให้เก็บรักษาไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้าง พร้อมทั้งจะให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจได้

ทะเบียนผู้ประกันตนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่เลขาธิการ กำหนด.

6) อำนาจความสะดวกราบรื่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานประกันสังคมซึ่งปฏิบัติตามหน้าที่ในการตรวจตราควบคุมเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายประกันสังคมตามมาตรา 80 กรณีนายจ้างฝ่าฝืนหน้าที่ดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷²

ในกรณีที่นายจ้างเป็นนิติบุคคล ได้เป็นผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษตามกฎหมายประกันสังคม โดยต้องระวางโทษตามที่กล่าวข้างต้น ให้ถือว่าผู้แทนของนิติบุคคล กรรมการทุกคน และผู้รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคลนั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า คนมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นหรือได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว⁷³

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของนายจ้างทั้ง 6 ประการแล้ว จะเห็นว่า การจ่ายเงินสมทบร่วมกับผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างและฝ่ายรัฐบาล (Tripartite Contributions) สำหรับนำไปจ่ายเป็นประโยชน์ทดแทนให้แก่ผู้ประกันตนซึ่งเป็นลูกจ้างเงินสมทบจึงเป็นเงินที่สำคัญอันจะนำไปสู่การให้ความคุ้มครอง (Coverage) แก่ผู้ประกันตนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายประกันสังคม⁷⁴

3.2.5 ประเภทของการประกันสังคม

การประกันสังคมตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 กำหนดไว้ 7 ประเภท⁷⁵ ดังต่อไปนี้

⁷¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 99 นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 84 ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

⁷² พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 98 ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามมาตรา 80 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

⁷³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 101 ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าผู้แทนของนิติบุคคล กรรมการทุกคน และ ผู้รับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับ นิติบุคคลนั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าคนมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้น หรือ ได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว.

⁷⁴ วิจิตรา (ฟุ้งถักดา) วิเชียรชม. อ้างแล้ว. หน้า 63-65.

⁷⁵ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 54 ผู้ประกันตนหรือผู้มีสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้ มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนจากกองทุน ดังต่อไปนี้

- (1) ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วย รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค
- (2) ประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร
- (3) ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ

3.2.5.1 การประกันกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน

ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน (Sickness Benefit) ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์ (Medical Care) ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน⁷⁶

ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน (Short-term Benefits) ได้แก่

- 1) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค
- 2) ค่าส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค (Health Promotion and Prevention)
- 3) ค่าบำบัดทางการแพทย์ และค่าฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation Expense)
- 4) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (Diagnosis Expense)
- 5) ค่ายา และค่าเวชภัณฑ์ (Medical Expense)
- 6) ค่ารพพยาบาล หรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย

7) ค่าใช้จ่ายเป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้ประกันตน ในกรณีที่ผู้ประกันตนได้รับความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ เมื่อสำนักงานได้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้ประกันตนไปแล้ว ให้สำนักงานมีสิทธิไต่เบี่ย (Right of Recourse) แก่ผู้กระทำผิดได้

- 8) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น⁷⁷

(4) ประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย

(5) ประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร

(6) ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ

(7) ประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน ยกเว้นผู้ประกันตนตาม มาตรา 39

สิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนตามวรรคหนึ่งไม่อาจโอนกันได้ และไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี.

⁷⁶ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 62 ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์ ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน.

⁷⁷ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 63 ประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ได้แก่

- (1) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค
- (2) ค่าส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค
- (3) ค่าบำบัดทางการแพทย์ และค่าฟื้นฟูสมรรถภาพ
- (4) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล
- (5) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์
- (6) ค่ารพพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย

ในกรณีที่ผู้ประกันตนประสบอันตราย (Accident) หรือเจ็บป่วย (Sickness) อันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ (Cash Benefit) ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 สำหรับการที่ผู้ประกันตนต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์ ครั้งหนึ่งไม่เกินเก้าสิบวัน และในระยะเวลาหนึ่งปีปฏิทินต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน เว้นแต่การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง (Chronic disease) ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ก็ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันแต่ไม่เกินสามร้อยหกสิบห้าวัน

ระยะเวลาได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ ให้เริ่มนับแต่วันแรกที่ต้องหยุดงานตามคำสั่งของแพทย์ จนถึงวันสุดท้ายที่แพทย์กำหนดให้หยุดงาน หรือจนถึงวันสุดท้ายที่หยุดงาน ในกรณีที่ผู้ประกันตนกลับเข้าทำงานก่อนครบกำหนดเวลาตามคำสั่งของแพทย์ แต่ไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดไว้

ในกรณีที่ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับค่าจ้างจากนายจ้าง ในระหว่างหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน หรือมีสิทธิตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน (Discipline) สัญญาจ้างแรงงาน (Labour Contract) หรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง (Working Condition) แล้วแต่กรณี ผู้ประกันตนไม่มีสิทธิได้รับเงินทดแทนจนกว่าสิทธิได้รับเงินค่าจ้างนั้นได้สิ้นสุดลงจึงจะมีสิทธิได้รับเงินทดแทนดังกล่าว เท่าระยะเวลาที่คงเหลือ และถ้าเงินค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างในกรณีใด น้อยกว่าเงินทดแทนการขาดรายได้จากกองทุนประกันตนมีสิทธิได้รับเงินทดแทนจากกองทุนในส่วนที่ขาดด้วย⁷⁸

(7) ค่าใช้จ่ายเป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้ประกันตน ในกรณีที่ผู้ประกันตนได้รับความเสียหายจากการรับบริการทางการแพทย์ เมื่อสำนักงานได้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้ประกันตนไปแล้ว ให้สำนักงานมีสิทธิไล่เบี้ยแก่ผู้กระทำผิดได้

(8) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ประกันตนที่ต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์ ให้ได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 64 ด้วย.

⁷⁸ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 64 ในกรณีที่ผู้ประกันตนประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 สำหรับการที่ผู้ประกันตนต้องหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามคำสั่งของแพทย์ครั้งหนึ่งไม่เกินเก้าสิบวัน และในระยะเวลาหนึ่งปีปฏิทินต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน เว้นแต่การเจ็บป่วย ด้วยโรคเรื้อรังตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงก็ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันแต่ไม่เกินสามร้อยหกสิบห้าวัน

3.2.5.2 การประกันกรณีคลอดบุตร (Confinement Insurance)

ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร (Maternity Benefit) สำหรับตนเองหรือภริยา ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์ ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบ (Contribution) มาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าเดือน

ในกรณีที่ผู้ประกันตนไม่มีภริยา หากผู้ประกันตนอยู่กินฉันสามีภริยากับหญิงใด โดยเปิดเผยตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตรสำหรับหญิงนั้นด้วย⁷⁹

ประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร (Maternity Benefit) ได้แก่

- 1) ค่าตรวจและรับฝากครรภ์
- 2) ค่าบำบัดทางการแพทย์
- 3) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์
- 4) ค่าทำคลอด
- 5) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล
- 6) ค่าบริบาลและค่ารักษาพยาบาลทารกแรกเกิด
- 7) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย
- 8) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น⁸⁰

ระยะเวลาได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ให้เริ่มนับแต่วันแรกที่ต้อง หยุดงานตามคำสั่งของแพทย์ จนถึงวันสุดท้ายที่แพทย์กำหนดให้หยุดงาน หรือจนถึงวันสุดท้ายที่หยุดงาน ในกรณีที่ผู้ประกันตนกลับเข้าทำงาน ก่อนครบกำหนดเวลา ตามคำสั่งของแพทย์แต่ไม่เกินระยะเวลาที่กำหนดในวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับค่าจ้างจากนายจ้างในระหว่างหยุดงานเพื่อการรักษาพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือมีสิทธิตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน สัญญาจ้างแรงงาน หรือข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง แล้วแต่กรณี ผู้ประกันตนไม่มีสิทธิได้รับเงินทดแทนตามวรรคหนึ่งจนกว่าสิทธิได้รับเงินค่าจ้างนั้นได้สิ้นสุดลงจึงจะมีสิทธิได้รับเงินทดแทนดังกล่าวเท่าระยะเวลาที่คงเหลือ และถ้าเงินค่าจ้างที่ได้รับจากนายจ้างในกรณีใดน้อยกว่าเงินทดแทนการขาดรายได้จากกองทุน ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินทดแทนจากกองทุนในส่วนที่ขาดด้วย.

⁷⁹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 65 ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตรสำหรับตนเองหรือภริยา ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนวันรับบริการทางการแพทย์ ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าเดือน

ในกรณีที่ผู้ประกันตนไม่มีภริยา หากผู้ประกันตนอยู่กินฉันสามีภริยากับหญิงใด โดยเปิดเผยตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตรสำหรับหญิงนั้นด้วย.

⁸⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 66 ประโยชน์ทดแทนในกรณีคลอดบุตร ได้แก่

- (1) ค่าตรวจและรับฝากครรภ์

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการการแพทย์ (Workmen's Medical Committee) กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ในกรณีที่ผู้ประกันตนต้องหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร (Confinement) ผู้ประกันตนจะมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร (Maternity Grant Money) แต่จะมีสิทธิได้ไม่เกินสองครั้ง เป็นการเหมาจ่ายในอัตราครั้งละร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 เป็นเวลาเก้าสิบวัน⁸¹

3.2.5.3 การประกันกรณีทุพพลภาพ (Invalidity Insurance)

ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน (Invalidity Benefit) ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนทุพพลภาพ ผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน⁸²

ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ (Disability Benefit) ได้แก่

- 1) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค
- 2) ค่าบำบัดทางการแพทย์
- 3) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์ (Medical Expense)
- 4) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล (Hospitalization Expense)
- 5) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ

-
- (2) ค่าบำบัดทางการแพทย์
 - (3) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์
 - (4) ค่าทำคลอด
 - (5) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล
 - (6) ค่าบริบาลและค่ารักษาพยาบาลทารกแรกเกิด
 - (7) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย
 - (8) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนดโดย ความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ประกันตนซึ่งต้องหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรให้ได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 67 ด้วย.

⁸¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 67 ในกรณีที่ผู้ประกันตนต้องหยุดงานเพื่อการคลอดบุตรให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์การหยุดงานเพื่อการคลอดบุตร ไม่เกินสองครั้ง เป็นการเหมาจ่ายในอัตราครั้งละร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตาม มาตรา 57 เป็นเวลาเก้าสิบวัน.

⁸² พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 69 ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนทุพพลภาพผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน.

6) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจและอาชีพ (Rehabilitation Expense)

7) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ⁸³

ในกรณีที่ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ (Income Replacement) ตามอัตรา และระยะเวลา ที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ทั้งนี้ เงินทดแทนการขาดรายได้ต้องไม่เกินอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57

ในกรณีที่ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน และการทุพพลภาพนั้นมีระดับความสูญเสีย (Disability Evaluation) รุนแรง ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 ตลอดชีวิต⁸⁴

ในกรณีที่คณะกรรมการการแพทย์วินิจฉัยว่าการทุพพลภาพของผู้ประกันตนได้รับการฟื้นฟู (Rehabilitation) จนมีสภาพดีขึ้นแล้ว ให้เลขาธิการหรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมายพิจารณาสั่งลดเงินทดแทนการขาดรายได้เนื่องจากการทุพพลภาพได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

⁸³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 70 ประโยชน์ทดแทนในกรณีทุพพลภาพ ได้แก่

- (1) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค
- (2) ค่าบำบัดทางการแพทย์
- (3) ค่ายาและค่าเวชภัณฑ์
- (4) ค่ากินอยู่และรักษาพยาบาลในสถานพยาบาล
- (5) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ
- (6) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจและอาชีพ
- (7) ค่าบริการอื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ.

⁸⁴ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 71 ในกรณีที่ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ตามอัตราและระยะเวลาที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ทั้งนี้ เงินทดแทนการขาดรายได้ต้องไม่เกินอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57

ในกรณีที่ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน และการทุพพลภาพนั้นมีระดับความสูญเสีย รุนแรงตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 ตลอดชีวิต.

ในกรณีที่ได้มีการลดเงินทดแทนการขาดรายได้แล้ว ต่อมาในภายหลังปรากฏว่าเหตุุพพลภาพนั้นมีสภาพเสื่อมลง (Deteriorate) ซึ่งถ้าคณะกรรมการการแพทย์วินิจฉัยว่าการุพพลภาพนั้นเสื่อมลง ไปจากที่เคยวินิจฉัยไว้ ให้เลขาธิการพิจารณาเพิ่มเงินทดแทนการขาดรายได้ นั้นได้⁸⁵

3.2.5.4 การประกันกรณีตาย (Death Insurance)

ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย (Death) โดยมีใช้ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน (Work Related) ถ้าภายในระยะเวลาหกเดือนก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน ให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย ดังนี้

1) เงินค่าทำศพ (Funeral Expense) ตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยเท่าของอัตราสูงสุดของค่าจ้างขั้นต่ำรายวัน ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยให้จ่ายให้แก่บุคคลตามลำดับ ดังนี้

(1) บุคคลซึ่งผู้ประกันตนได้ทำหนังสือระบุให้เป็นผู้จัดการศพ และได้เป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

(2) สามีนภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตนซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

(3) บุคคลอื่นซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันตน

2) เงินสงเคราะห์ (Grant Money) กรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย โดยให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันตนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันตนมิได้มีหนังสือระบุไว้ ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามีนภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันตน ในจำนวนที่เท่ากัน ดังนี้

(1) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันตนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่สามสิบหกเดือนขึ้นไปแต่ไม่ถึงหนึ่งร้อยสี่สิบเดือน ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสี่

⁸⁵ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 72 ในกรณีที่คณะกรรมการการแพทย์วินิจฉัยว่าการุพพลภาพของผู้ประกันตนได้รับการฟื้นฟูตามมาตรา 70 (6) จนมีสภาพดีขึ้นแล้ว ให้เลขาธิการ หรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมายพิจารณาสั่งลดเงินทดแทนการขาดรายได้ เนื่องจากการุพพลภาพได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการแพทย์กำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ในกรณีที่ได้มีการลดเงินทดแทนการขาดรายได้ตามวรรคหนึ่งไปแล้ว ต่อมาในภายหลังปรากฏว่าเหตุุพพลภาพนั้นมีสภาพเสื่อมลง ถ้าคณะกรรมการ การแพทย์วินิจฉัยว่าการุพพลภาพนั้นเสื่อมลง ไปจากที่เคยวินิจฉัยไว้ตามวรรคหนึ่งให้เลขาธิการพิจารณาเพิ่มเงินทดแทนการขาดรายได้ นั้นได้.

(2) ถ้าก่อนถึงแก่ความตาย ผู้ประกันคนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่หนึ่งร้อยยี่สิบเดือนขึ้นไป ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสิบสอง⁸⁶

3.2.5.5 การประกันกรณีสงเคราะห์บุตร (Child Allowance)

ผู้ประกันคนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร ต่อเมื่อภายในระยะเวลาสามสิบหกเดือน ก่อนเดือนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนผู้ประกันคนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบสองเดือน⁸⁷

ประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร (Child Allowance Benefit) ได้แก่

- 1) ค่าสงเคราะห์ความเป็นอยู่ของบุตร (Alimony)
- 2) ค่าเล่าเรียนบุตร (Tuition Fee)
- 3) ค่ารักษาพยาบาลบุตร (Medical Expense)

⁸⁶ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 73 ในกรณีที่ผู้ประกันคนถึงแก่ความตายโดยมิใช่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ถ้าภายในระยะเวลาหกเดือนก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันคนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือนให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีตาย ดังนี้

(1) เงินค่าทำศพตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยเท่าของอัตราสูงสุดของค่าจ้างขั้นต่ำรายวันตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ให้จ่ายให้แก่บุคคลตามลำดับ ดังนี้

(ก) บุคคลซึ่งผู้ประกันคนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้จัดการศพและ ได้เป็นผู้จัดการศพผู้ประกันคน

(ข) สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันคนซึ่งมีหลักฐาน แสดงว่าเป็นผู้จัดการศพ

ผู้ประกันคน

(ค) บุคคลอื่นซึ่งมีหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้จัดการศพผู้ประกันคน

(2) เงินสงเคราะห์กรณีผู้ประกันคนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งผู้ประกันคนทำหนังสือระบุให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์นั้น แต่ถ้าผู้ประกันคนมิได้มีหนังสือระบุไว้ก็ให้นำมาเฉลี่ยจ่ายให้แก่สามีภริยา บิดามารดา หรือบุตรของผู้ประกันคนในจำนวนที่เท่ากัน ดังนี้

(ก) ถ้าก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันคนได้ส่งเงินสมทบมาแล้ว ตั้งแต่สามสิบหกเดือนขึ้นไป แต่ไม่ถึงหนึ่งร้อยยี่สิบเดือน ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสี่

(ข) ถ้าก่อนถึงแก่ความตายผู้ประกันคนได้ส่งเงินสมทบมาแล้วตั้งแต่หนึ่งร้อยยี่สิบเดือนขึ้นไป ให้จ่ายเงินสงเคราะห์เป็นจำนวนเท่ากับร้อยละห้าสิบของ ค่าจ้างรายเดือนที่คำนวณได้ตามมาตรา 57 คูณด้วยสิบสอง.

⁸⁷ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 74 ผู้ประกันคนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรต่อเมื่อ ภายในระยะเวลาสามสิบหกเดือนก่อนเดือนที่มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน ผู้ประกันคนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบสองเดือน.

4) คำสงเคราะห์อื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง⁸⁸

ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรสำหรับบุตรซึ่งมีอายุตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ จำนวนคราวละไม่เกินสามคน บุตรดังกล่าวไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม (Adopted child) หรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น

ในกรณีที่บิดาและมารดาเป็นผู้ประกันตน ให้บิดาหรือมารดา ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรเพียงฝ่ายเดียว เว้นแต่เมื่อมีการจดทะเบียนหย่า หรือแยกกันอยู่ และบุตรอยู่ในความอุปการะ (Patronize) ของผู้ประกันตนฝ่ายใดให้ผู้ประกันตนฝ่ายนั้นเป็นผู้มีสิทธิได้รับ⁸⁹

ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรแก่บุคคลตามลำดับ ดังนี้

1) สามีหรือภริยาของผู้ประกันตน หรือบุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยากับผู้ประกันตนโดยเปิดเผย ตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด และเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร (Custody of Children)

⁸⁸ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 75 ประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตร ได้แก่

- (1) คำสงเคราะห์ความเป็นอยู่ของบุตร
- (2) ค่าเล่าเรียนบุตร
- (3) ค่ารักษาพยาบาลบุตร
- (4) คำสงเคราะห์อื่นที่จำเป็น

ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง.

⁸⁹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 75 ตรี ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรสำหรับบุตรซึ่งมีอายุตามที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ต้องไม่เกิน สิบห้าปีบริบูรณ์ จำนวนคราวละไม่เกินสามคน บุตรดังกล่าวไม่รวมถึงบุตรบุญธรรมหรือบุตรซึ่งได้ยกให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น

ในกรณีที่บิดามารดาเป็นผู้ประกันตน ให้บิดาหรือมารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรเพียงฝ่ายเดียว เว้นแต่เมื่อมีการจดทะเบียนหย่าหรือแยกกันอยู่ และบุตรอยู่ในความอุปการะของผู้ประกันตนฝ่ายใดให้ผู้ประกันตนฝ่ายนั้นเป็นผู้มีสิทธิได้รับ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจ่ายเงินสงเคราะห์บุตร ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2) ผู้อุปการะบุตรของผู้ประกันตน ในกรณีบุคคลตามข้อ 1 มิได้เป็นผู้อุปการะบุตร หรือถูกถอนอำนาจปกครอง (Privation) หรือถึงแก่ความตาย⁹⁰

3.2.5.6 การประกันกรณีชราภาพ (Old-Age)

ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพต่อเมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบเดือน ไม่ว่าจะระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบเดือนจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม⁹¹

ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ (Old-Age Benefit) ได้แก่

- 1) เงินเลี้ยงชีพรายเดือน เรียกว่า เงินบำนาญชราภาพ (Old -Age Pension) หรือ
- 2) เงินบำเหน็จที่จ่ายให้ครั้งเดียว เรียกว่า เงินบำเหน็จชราภาพ (Lump-Sum Pension)

หลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และอัตราการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง⁹²

3.2.5.7 การประกันกรณีว่างงาน (Unemployment Insurance)

ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงาน (Unemployment Benefit) ต่อเมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนและต้องอยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนการว่างงาน

⁹⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 75 จักว่า ในกรณีที่ผู้ประกันตนถึงแก่ความตาย ให้จ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีสงเคราะห์บุตรแก่บุคคลตามลำดับ ดังนี้

(1) สามีหรือภริยาของผู้ประกันตน หรือบุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันฉันสามีภริยากับผู้ประกันตนโดยเปิดเผยตามระเบียบที่เลขาธิการกำหนด และเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร

(2) ผู้อุปการะบุตรของผู้ประกันตน ในกรณีบุคคลตาม(1) มิได้เป็นผู้อุปการะบุตรหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือถึงแก่ความตาย.

⁹¹ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 76 ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพต่อเมื่อผู้ประกันตนได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบเดือน ไม่ว่าจะระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบเดือนจะติดต่อกันหรือไม่ก็ตาม

⁹² พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 77 ประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ ได้แก่

- (1) เงินเลี้ยงชีพรายเดือน เรียกว่า เงินบำนาญชราภาพ หรือ
- (2) เงินบำเหน็จที่จ่ายให้ครั้งเดียว เรียกว่า เงินบำเหน็จชราภาพ

หลักเกณฑ์ วิธีการ ระยะเวลา และอัตราการจ่ายประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง.

โดยจะต้องเป็นผู้ที่อยู่ในเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1) เป็นผู้มีความสามารถในการทำงาน พร้อมทั้งจะทำงานที่เหมาะสมตามที่จัดหาให้ หรือจะต้องไม่ปฏิเสธการฝึกงาน (Internship) และเป็นผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ที่สำนักจัดหางานของรัฐ โดยต้องไปรายงานตัวไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง

2) การที่ผู้ประกันตนว่างงาน (Unemployed) ต้องมิใช่ถูกเลิกจ้างเนื่องจากทุจริตต่อหน้าที่ (Corruption) หรือกระทำความผิดอาญาโดยเจตนา (Delinquency) แก่นายจ้างหรือจงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย หรือฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบเกี่ยวกับการทำงาน หรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายในกรณีร้ายแรง หรือละทิ้งหน้าที่เป็นเวลาเจ็ดวันทำงานติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือประมาทเลินเล่อ (Slovenly) เป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ (Light Punishment)

3) ต้องมิใช่ผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพ⁹³

ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนการว่างงาน (Unemployment Benefit) ตั้งแต่วันที่แปด นับแต่วันว่างงานจากการทำงานกับนายจ้างรายสุดท้าย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง⁹⁴

⁹³ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 78 ลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีว่างงานคือเมื่อผู้ประกันตน ได้จ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนและต้องอยู่ภายในระยะเวลาสิบห้าเดือนก่อนการว่างงานและจะต้องเป็นผู้ที่อยู่ในเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(1) เป็นผู้มีความสามารถในการทำงาน พร้อมทั้งจะทำงานที่เหมาะสมตามที่จัดหาให้หรือต้องไม่ปฏิเสธการฝึกงานและได้ขึ้นทะเบียนไว้ที่สำนักจัดหางานของรัฐ โดยต้องไปรายงานตัวไม่น้อยกว่าเดือนละหนึ่งครั้ง

(2) การที่ผู้ประกันตนว่างงานต้องมิใช่ถูกเลิกจ้างเนื่องจากทุจริต ต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง หรือจงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหายหรือฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบเกี่ยวกับการทำงาน หรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายในกรณีร้ายแรง หรือละทิ้งหน้าที่เป็นเวลาเจ็ดวันทำงานติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(3) ต้องมิใช่ผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพตามหมวด 7 ในลักษณะนี้.

⁹⁴ พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533. มาตรา 79 ให้ผู้ประกันตนมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนการว่างงานตั้งแต่วันที่แปดนับแต่วันว่างงานจากการทำงานกับนายจ้างรายสุดท้าย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง.

3.3 กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน

พระราชบัญญัติกองทุนเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติให้มีกองทุนเงินทดแทน (Workmen's Compensation Fund) ขึ้นเพื่อเป็นทุนให้มีการจ่ายเงินทดแทน (Compensation) ให้แก่ลูกจ้างแทน และนายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเงินทดแทนตามประเภทและขนาดของกิจการ และท้องที่ที่นายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบตามที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมประกาศกำหนด⁹⁵ กองทุนเงินทดแทน เป็นหน่วยงานที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เรียกเก็บเงินสมทบจากนายจ้างและมีหน้าที่จ่ายเงินทดแทนนายจ้างให้แก่ลูกจ้างผู้ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยหรือให้แก่ผู้มีสิทธิรับประโยชน์ที่ลูกจ้างตายเนื่องจากการทำงาน กองทุนนี้เป็นกองทุนรูปแบบหนึ่งของการประกันสังคมที่ให้นายจ้างจ่ายเงินสมทบ (Contribution) สะสมไว้กับสำนักงานกองทุนเงินทดแทน ในอัตราที่เหมาะสมตามลักษณะของความเสี่ยง (Risk) ในกิจการของนายจ้างแต่ละประเภท กองทุนนี้ได้ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในสำนักงานประกันสังคมกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

นายจ้างที่มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเงินทดแทนก็คือนายจ้างที่มีลูกจ้างในสถานประกอบการตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป โดยมีกิจการบางประเภทได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกองทุนเงินทดแทน อันได้แก่

- 1) ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น
- 2) รัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยพนักงานรัฐวิสาหกิจ
- 3) นายจ้างซึ่งประกอบธุรกิจ โรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับครูหรือครูใหญ่
- 4) นายจ้าง ซึ่งดำเนินการที่มีได้มีวัตถุประสงค์ เพื่อแสวงหากำไรในเศรษฐกิจ
- 5) นายจ้างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
- 6) กิจการของการทำอากาศยานแห่งประเทศไทย

นอกจากนั้น ก็ยังมีลูกจ้างอีกประเภทหนึ่งที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเงินทดแทน ซึ่งได้แก่ ลูกจ้างทำงานบ้านอันมิได้มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย⁹⁶ ในกรณีที่ลูกจ้างประสบ

⁹⁵ พระราชบัญญัติกองทุนเงินทดแทน พ.ศ. 2537. มาตรา 44 ให้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมประกาศกำหนดประเภทและขนาดของกิจการ และท้องที่ที่นายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบ

ให้นายจ้างซึ่งมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินสมทบตามวรรคหนึ่งยื่นแบบลงทะเบียนจ่ายเงินสมทบและแบบรายการแสดงรายชื่อลูกจ้างตามแบบที่เลขาธิการกำหนดและจ่ายเงินสมทบ ณ สำนักงานแห่งท้องที่ที่นายจ้างยื่นแบบลงทะเบียนจ่ายเงินสมทบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นายจ้างมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินสมทบ.

⁹⁶ พระราชบัญญัติกองทุนเงินทดแทน พ.ศ. 2537. มาตรา 5 ลูกจ้าง หมายความว่า ผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้าง โดยรับค่าจ้าง ไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร แต่ไม่รวมถึงลูกจ้างซึ่งทำงานเกี่ยวกับงานบ้านอันมิได้มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย.

อันตรายหรือเจ็บป่วยด้วยโรคภัย อันเนื่องมาจากการทำงาน (Occupational Injury) ซึ่งอาจทำให้ลูกจ้างบาดเจ็บ เจ็บป่วย ทูพพลภาพหรือตาย จุดประสงค์ในการก่อตั้งกองทุนเงินทดแทนนั้นก็เพื่อให้ลูกจ้างมีหลักประกันในการทำงานและมีความแน่ใจว่า เมื่อเกิดเคราะห์กรรมดังกล่าวนี้ตนเองและครอบครัวจะไม่ถูกทอดทิ้ง นับว่าเป็นการให้หลักประกันทางสังคม (Social security) ประการหนึ่ง

3.4 กฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545⁹⁷ เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อรับรองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 52⁹⁸ และมาตรา 82⁹⁹ ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดและส่งเสริมด้านสาธารณสุขแก่ประชาชนให้เป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพโดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเหตุผลที่มีการประกันสิทธิของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

⁹⁷ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้ประกาศใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 52 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้ชนชาวไทยย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ และการให้บริการสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมเท่าที่จะกระทำได้และมาตรา 82 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้จึงต้องจัดระบบการให้บริการสาธารณสุขที่จำเป็นต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตให้มีการรักษาพยาบาลที่มีมาตรฐาน โดยมีองค์กรกำกับดูแลซึ่งจะดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อจัดการให้มีระบบการรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพทั้งประเทศ และให้ประชาชนชาวไทยมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานด้วยกันทุกคน นอกจากนี้เนื่องจากในปัจจุบันระบบการให้ความช่วยเหลือในด้านการรักษาพยาบาลได้มีอยู่หลายระบบ ทำให้มีการเบิกจ่ายเงินซ้ำซ้อนกัน จึงสมควรนำระบบการช่วยเหลือดังกล่าวมาจัดการรวมกันเพื่อลดค่าใช้จ่าย ในภาพรวมในด้านสาธารณสุขมิให้เกิดการซ้ำซ้อนดังกล่าวและจัดระบบใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้.

⁹⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. มาตรา 52 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติการบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชน โดยไม่คิดมูลค่าและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ.

⁹⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. มาตรา 82 รัฐจะต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชน ได้รับบริการที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง.

(Constitutional Rights) เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้แก่ประชาชน เป็นการแก้ปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนของระบบหลักประกันสุขภาพในอดีต และเป็นการลดค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพด้วยระบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

คำนิยามที่สำคัญได้แก่

บริการสาธารณสุข หมายความว่า บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข (Medical Care Service) ซึ่งให้โดยตรงแก่บุคคลเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การตรวจวินิจฉัยโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อต่อสุขภาพการดำรงชีวิต ทั้งนี้ให้รวมถึงการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ

สถานบริการ หมายความว่า สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ของเอกชน และของ สภากาชาดไทย หน่วยบริการการบริการ โรคศิลปะสาขาต่างๆ และสถานบริการสาธารณสุขอื่นที่ คณะกรรมการกำหนดเพิ่มเติม

หน่วยบริการ หมายความว่า สถานบริการที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัตินี้

เครือข่ายหน่วยบริการ หมายความว่า หน่วยบริการที่รวมตัวกันและขึ้นทะเบียนเป็น เครือข่ายหน่วยบริการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

ค่าใช้จ่ายเพื่อบริการสาธารณสุข หมายความว่า ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการให้บริการ สาธารณสุขของหน่วยบริการ ได้แก่

- 1) ค่าสร้างเสริมสุขภาพ
- 2) ค่าตรวจวินิจฉัยโรค
- 3) ค่าตรวจและรับฝากครรภ์
- 4) ค่าบำบัดและบริการทางการแพทย์
- 5) ค่ายา ค่าเวชภัณฑ์ ค่าอวัยวะเทียม และค่าอุปกรณ์ทางการแพทย์
- 6) ค่าทำคลอด
- 7) ค่ากินอยู่ในหน่วยบริการ
- 8) ค่าบริหารทารกแรกเกิด
- 9) ค่ารถพยาบาลหรือค่าพาหนะรับส่งผู้ป่วย
- 10) ค่าพาหนะรับส่งผู้ทุพพลภาพ
- 11) ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ
- 12) ค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นเพื่อการบริการสาธารณสุขตามที่คณะกรรมการกำหนด

กองทุน หมายความว่า กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

จึงสรุปได้ว่ากฎหมายฉบับนี้เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ยากไร้หรือบุคคลอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดได้รับสิทธิพิเศษในการเข้ารับบริการสาธารณสุขโดยไม่ต้องจ่ายค่าบริการ ส่วนบุคคลทั่วไปมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขที่มาตรฐานและประสิทธิภาพตามที่กำหนดโดยพระราชบัญญัตินี้ โดยคณะกรรมการอาจกำหนดให้แก่หน่วยบริการในแต่ละครั้งที่เข้ารับบริการ โดยผู้รับบริการต้องจ่ายเงินเป็นจำนวน 30 บาท ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 5¹⁰⁰ และมาตรา 6¹⁰¹

สิทธิการรับบริการกรณีฉุกเฉิน บุคคลที่ได้ลงทะเบียนไว้แล้วได้ใช้สิทธิรับบริการสาธารณสุขได้จากหน่วยบริการประจำของตนหรือหน่วยบริการ ปฐมภูมิในเครือข่ายหน่วยบริการที่เกี่ยวข้องหรือจากหน่วยบริการอื่นที่หน่วยบริการประจำของตนหรือเครือข่ายหน่วยบริการที่เกี่ยวข้องส่งต่อ เว้นแต่กรณีมีเหตุสมควร หรือกรณีอุบัติเหตุหรือกรณีเจ็บป่วยฉุกเฉินให้บุคคลนั้นมีสิทธิเข้ารับบริการจากสถานบริการอื่นได้ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนดโดยคำนึงถึงความสะดวกและความจำเป็นของผู้ใช้สิทธิรับบริการและให้สถานที่บริการที่ให้บริการนั้นมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายจากกองทุน พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 7¹⁰²

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. มาตรา 5 บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดโดยพระราชบัญญัตินี้

คณะกรรมการอาจกำหนดให้บุคคลที่เข้ารับบริการสาธารณสุขต้องร่วมจ่ายค่าบริการในอัตราที่กำหนดให้แก่หน่วยบริการ ในแต่ละครั้งที่เข้ารับบริการ เว้นแต่ผู้ยากไร้หรือบุคคลอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดไม่ต้องจ่ายค่าบริการ

ประเภทและขอบเขตของบริการสาธารณสุขที่บุคคลจะมีสิทธิได้รับให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด.

¹⁰¹ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. มาตรา 6 บุคคลใดประสงค์จะใช้สิทธิตามมาตรา 5 ให้ยื่นคำขอลงทะเบียนต่อสำนักงานหรือหน่วยงานที่สำนักงานกำหนด เพื่อเลือกหน่วยบริการเป็นหน่วยบริการประจำ

การลงทะเบียนเลือกหน่วยบริการประจำ การขอเปลี่ยนแปลงหน่วยบริการประจำและหน้าที่ของหน่วยบริการประจำที่พึงมีต่อผู้รับบริการ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยคำนึงถึงความสะดวกและความจำเป็นของบุคคลเป็นสำคัญ

ในกรณีที่บุคคลใดมีสิทธิเลือกหน่วยบริการเป็นอย่างอื่นตามหลักเกณฑ์การได้รับสวัสดิการหรือตามสิทธิที่บุคคลนั้นได้รับอยู่ตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ มติคณะรัฐมนตรีหรือคำสั่งอื่นใด ให้การใช้สิทธิเข้ารับบริการสาธารณสุขในหน่วยบริการเป็นไปตามหลักเกณฑ์การได้รับสวัสดิการหรือสิทธิของบุคคลนั้น.

¹⁰² พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. มาตรา 7 บุคคลที่ได้ลงทะเบียนแล้ว ให้ใช้สิทธิรับบริการสาธารณสุขได้จากหน่วยบริการประจำของตนหรือหน่วยบริการปฐมภูมิในเครือข่ายหน่วยบริการที่เกี่ยวข้อง หรือจากหน่วยบริการอื่นที่หน่วยบริการประจำของตนหรือเครือข่ายหน่วยบริการที่เกี่ยวข้องส่งต่อ

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ซึ่งเดิม มีหลักการที่สำคัญของพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) เป็นพระราชบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ เพื่อการคุ้มครอง (Protection) ประชาชนด้าน สุขลักษณะ และการอนามัยสิ่งแวดล้อมหรือการสุขภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึง การจัดการและ ควบคุมปัจจัยหรือสภาวะแวดล้อมที่เป็นหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสภาวะความเป็นอยู่ที่ เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน

2) เป็นพระราชบัญญัติที่มีลักษณะการกระจายอำนาจ ไปสู่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมากที่สุด กล่าวคือให้ “ราชการส่วนท้องถิ่น” มีอำนาจในการออก “ข้อกำหนดของท้องถิ่น” ซึ่งสามารถใช้บังคับในเขตท้องถิ่นนั้นได้และให้อำนาจแก่ “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” ในการควบคุมดูแล โดยการออกคำสั่งให้แก้ไขปรับปรุง การอนุญาตหรือไม่อนุญาต การสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต รวมทั้งการเปรียบเทียบคดี เป็นต้น ทั้งนี้โดยถือว่า ราชการส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่มาจาก การเลือกตั้งของประชาชนใกล้ชิดประชาชน ซึ่งน่าจะปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนมากที่สุด

3) เพื่อให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ กฎหมายจึงกำหนดให้มี “เจ้าพนักงานสาธารณสุข” เป็นเจ้าพนักงานสายวิชาการที่มี อำนาจในการตรวจตราให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในแง่วิชาการ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่เจ้าพนักงานท้องถิ่นในการวินิจฉัย สั่งการ หรือออกคำสั่ง เป็นต้น

4) กำหนดให้มี คณะกรรมการสาธารณสุข เป็นองค์กรส่วนกลาง มีบทบาทในการควบคุม กำกับดูแล และให้การสนับสนุนการปฏิบัติการของราชการส่วนท้องถิ่น โดยการเสนอแนะแผนงาน นโยบาย และมาตรการด้านสาธารณสุข รวมทั้งการกฎกระทรวง และประกาศกระทรวงแก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

5) กำหนดให้สิทธิแก่ประชาชนหรือผู้ประกอบการที่ได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นและเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ถูกต้อง มีสิทธิยื่นคำอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงสาธารณสุขได้

เว้นแต่กรณีที่มีเหตุสมควร หรือกรณีอุบัติเหตุหรือกรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน ให้บุคคลนั้นมีสิทธิเข้ารับบริการจาก สถานบริการอื่นได้ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยคำนึงถึงความสะดวกและความจำเป็นของผู้ใช้สิทธิรับ บริการ และให้สถานบริการที่ให้บริการนั้นมีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายจากกองทุนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ คณะกรรมการกำหนด.

อีกทั้ง พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มาตรา 47¹⁰³ ระบุไว้ว่า เพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพให้กับบุคคลในพื้นที่โดยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ให้คณะกรรมการสนับสนุนและประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้องค์กรดังกล่าวเป็นผู้ดำเนินงาน และบริหารจัดการหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ โดยให้ได้รับค่าใช้จ่ายจากกองทุน ซึ่งมาตราดังกล่าวถือเป็นการกระจายอำนาจด้านสุขภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว การเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพนั้นเป็นกลวิธีที่สำคัญในการนำมาใช้เพื่อปฏิรูปการบริหารสุขภาพทั้งในประเทศพัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา เพราะการกระจายอำนาจถูกมองว่าสามารถทำให้มีการสร้าง โอกาสให้เกิดหลักประกันสุขภาพอย่างทั่วถึงขึ้นมาได้ และยังสามารถทำให้หลักประกันสุขภาพที่เกิดขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดีกว่ารัฐบาลกลาง ปัจจุบัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่างๆ ตั้งแต่ องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ล้วนมีการเจริญเติบโตและมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาพของประชาชนมากขึ้น

การสนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพ มาตรา 18 (9)¹⁰⁴ และมาตรา 47 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงาน และบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่

ระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 18 (9) และมาตรา 47 ได้สนับสนุนและกำหนดเกณฑ์ให้องค์กรชุมชนที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการแสวงหาผลกำไรดำเนินงานและบริหารจัดการเงินทุนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ได้ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการ โดยส่งเสริม

¹⁰³ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. มาตรา 47 เพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้กับบุคคลในพื้นที่ โดยส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ให้คณะกรรมการสนับสนุนและประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้องค์กรดังกล่าวเป็นผู้ดำเนินงานและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่โดยให้ได้รับค่าใช้จ่ายจากกองทุน.

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545. มาตรา 18 (9) คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้...

...(9) สนับสนุนและกำหนดหลักเกณฑ์ให้องค์กรชุมชน องค์กรเอกชนและภาคเอกชนที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการแสวงหาผลกำไร ดำเนินงานและบริหารจัดการเงินทุนในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ได้ตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการ โดยส่งเสริมกระบวนการบริหารส่วนร่วมเพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้แก่บุคคลในพื้นที่ตามมาตรา 47.

กระบวนการการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้แก่บุคคลในพื้นที่ ให้คณะกรรมการสนับสนุนและประสานกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดหลักเกณฑ์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว เป็นผู้ดำเนินการและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ โดยได้รับค่าใช้จ่ายจากกองทุน

ที่มาของเงินกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น

1) เงินค่าบริการสาธารณสุขที่ได้รับจากกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ส่วนของการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค จำนวน 37.50 บาทต่อคน

2) เงินอุดหนุนหรืองบประมาณที่ได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบลสมทบ ตามสัดส่วน

(1) องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่หรือเทศบาล ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของค่าบริการสาธารณสุขที่ได้รับจากกองทุนสุขภาพแห่งชาติ

(2) องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลางหรือเทศบาล ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของค่าบริการสาธารณสุขที่ได้รับจากกองทุนสุขภาพแห่งชาติ

(3) องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กหรือเทศบาล ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของค่าบริการสาธารณสุขที่ได้รับจากกองทุนสุขภาพแห่งชาติ

3) เงินสทบจากชุมชนหรือกองทุนชุมชน

4) รายได้อื่น ๆ หรือทรัพย์สินที่กองทุนได้รับมาในกิจการของกองทุน

โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือที่เรียกกันว่าโครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค เป็นโครงการนโยบายของรัฐบาล (Government) ที่ทำเพื่อประชาชนให้มีหลักประกันสุขภาพ โดยคนไทยทุกคนสามารถรับบริการรักษาโรคซึ่งจ่ายเพียงสามสิบบาท โดยภาครัฐจะให้ประชาชนลงทะเบียนกับโรงพยาบาลและรัฐจัดสรรงบประมาณลงในโรงพยาบาลตามจำนวนคนและแจกบัตรประจำตัวให้แก่ผู้รับบริการ เรียกกันว่า บัตรทอง และหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้านั้น เป็นโครงการที่รัฐเป็นผู้จัดสรรหาสวัสดิการ เพื่อสุขภาพแก่ประชาชน ปัจจุบันการประกันสุขภาพที่ยังมีปัญหาซ้ำซ้อนกัน สงเคราะห์ผู้ป่วยรายได้น้อยหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน (Fundamental Rights And Freedoms) เป็นการสร้างหลักประกันให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการทางด้านสุขภาพได้ตามความจำเป็น

หลักการของหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

1) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับเป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกับรัฐ โดยมีเป้าหมาย คือ สุขภาวะ

2) ประชาชนจะต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิในการรับบริการที่มีคุณภาพ และในระยะต่อมาประชาชนควรจะมีสิทธิ์ในการเลือกขึ้นทะเบียน และใช้บริการจากหน่วยบริการระดับต้นที่พอใจใกล้ที่พักหรือที่ทำงาน

3) สถานพยาบาลจะต้องมีมาตรฐานและได้รับการรับรองคุณภาพ (Quality accreditation)

4) หน่วยงานระดับต้น (Primary care) เป็นจุดบริการด่านแรกที่รับขึ้นทะเบียนประชาชน ทำหน้าที่บริการแบบผสมผสาน ทั้งการรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ ควบคุมป้องกันโรคและฟื้นฟูสภาพ ทั้งบริการภายในและภายนอกสถานพยาบาล โดยมีแพทย์อย่างน้อย 1 คน เจ้าหน้าที่อื่นเป็นผู้ให้บริการ กรณีเกินความสามารถจะส่งผู้ป่วยต่อไปยังสถานพยาบาลอื่น

5) หน่วยบริการจะให้บริการร่วมกันในลักษณะเครือข่าย (Provider network) ระหว่างภาครัฐด้วยตนเองหรือระหว่างภาครัฐกับเอกชน

6) ระบบการเงินการคลังสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายได้ในระยะยาว (Cost containment system) ระวังมิให้เกิดสภาพที่ประชาชนพึ่งบริการมากเกินไปจนเกินไป กลไกการจ่ายเงินแก่สถานพยาบาลต้องเป็นการจ่ายแบบปลายปิด (Close end) และมุ่งเน้นผลลัพธ์การดำเนินงาน (Performance related payment)

7) สิทธิประโยชน์หลักและรูปแบบหรือกลไกการจ่ายเงิน (Payment mechanism) แก่ผู้ให้บริการต้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน

8) ระบบประกันสุขภาพในอนาคตหรือระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ ควรจะประกอบด้วยกองทุนประกันสุขภาพเพียงกองทุนเดียว

ผู้มีสิทธิในการประชุมถว้หน้า ได้แก่ ประชาชนที่มีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีข้อมูลอยู่ในฐานข้อมูลประชากรของสำนักบริหารการทะเบียนกระทรวงมหาดไทย กล่าวคือ มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านใดบ้านหนึ่งอย่างถูกต้อง และไม่มีสิทธิประกันสุขภาพในกองทุนอื่น เช่น ประกันสังคมข้าราชการ ลูกจ้างประจำและครอบครัวรัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรอิสระอื่นที่ยังไม่ได้ทำความตกลงกับสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ

นอกจากนี้กระทรวงการคลังได้มีการสนับสนุนเสนอของบประมาณเพิ่มเติมของกระทรวงสาธารณสุขต่อระบบหลักประกันสุขภาพถว้หน้า สำหรับสิทธิสุขภาพถว้หน้า ซึ่งผู้มีสิทธิในสุขภาพถว้หน้า มีจำนวนสูงกว่าที่ได้ประมาณการไว้จำนวน 992,202 คน เป็นเงิน 1,955 ล้านบาท กระทรวงการคลังสนับสนุนการของบประมาณเพิ่มเติมของกระทรวงสาธารณสุขต่อระบบหลักประกันสุขภาพถว้หน้า โดยผู้มีสิทธิที่จำนวนสูงกว่าที่ได้ประมาณการไว้จำนวน มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้มีสิทธิที่สูงกว่าเป้าหมายของปีงบประมาณ 2550 จำนวน 642,000 คน เป็นจำนวนเงิน 1,219 ล้านบาท จากการคิดอัตราเหมาจ่ายรายหัว 1,899 บาท

2) ผู้มีสิทธิที่สูงกว่าเป้าหมายของปีงบประมาณ 2551 จำนวน 350,202 คน เป็นจำนวนเงิน 735 ล้านบาท จากการคิดอัตราเหมาจ่ายรายหัว 2,100 บาท

โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติแจ้งว่า ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2551 มีผู้มีสิทธิลงทะเบียนในหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจำนวน 46.7 ล้านคน และ 46.8 ล้านคน ตามลำดับ โดยผู้มีสิทธิลงทะเบียนสูงกว่าประมาณการจำนวน 642,000 คน และ 350,202 คน ในปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2551

หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะให้ความคุ้มครองในกลุ่มการรักษาในกรณี ดังต่อไปนี้

1) การตรวจและดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์
2) การดูแลสุขภาพเด็ก พัฒนาการและภาวะโภชนาการ รวมถึงการให้ภูมิคุ้มกันโรคตามแผนการให้ภูมิคุ้มกัน โรคของประเทศ

3) การตรวจสุขภาพประชาชนทั่วไปและกลุ่มเสี่ยง
4) การวางแผนครอบครัว (ยาคุมกำเนิด ถุงยางอนามัย ห่วงยางอนามัย ยาฝังคุมกำเนิด และการทำหมันถาวร)

5) ยาด้านไวรัสเอดส์ กรณีป้องกันการแพร่เชื้อจากแม่ตั้งครรภ์สู่ลูก
6) การเยี่ยมบ้านและการดูแลสุขภาพผู้ป่วยที่บ้าน
7) การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการในระดับบุคคลและครอบครัว
8) การให้คำปรึกษา (Counseling) และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ

9) การส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคในช่องปาก ได้แก่ การตรวจสุขภาพช่องปาก การให้คำแนะนำ ด้านทันตสุขภาพ การให้ฟลูโอไรด์เสริมในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อโรคฟันผุ เช่น กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยฉายรังสีบริเวณศีรษะและลำคอ รวมทั้งการเคลือบหลุมร่องฟัน บริการด้านตรวจวินิจฉัย มีดังนี้

1) การตรวจ การวินิจฉัย การรักษาและกาฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ขั้นสูงสุด การรักษาทั้งนี้รวมถึงการแพทย์ทางเลือกที่ผ่านการรับรองของคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

2) การคลอดบุตร รวมกันไม่เกิน 2 ครั้ง (กรณีคลอดบุตรแล้วรอดออกมามีชีวิต) โดยนับตั้งแต่ใช้สิทธิในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

3) ค่าอาหาร ค่าห้องสามัญ

4) การถอนฟัน การอุดฟัน การขูดหินปูน การทำฟันปลอมฐานพลาสติก การรักษา
โพรงประสาทฟันน้ำนม และการใส่เพดานเทียมในเด็กปากแหว่งเพดานโหว่

5) ยาและเวชภัณฑ์ตามกรอบบัญชียาหลักแห่งชาติ

6) การจัดส่งต่อเพื่อการรักษาระหว่างหน่วยบริการ

บริการทางการแพทย์ที่ผู้มีสิทธิไม่ได้รับความคุ้มครอง มีดังต่อไปนี้

1) กลุ่มบริการที่เกินความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ การรักษาอุบัติเหตุ การผสมเทียม การเปลี่ยนเพศ การกระทำใด ๆ ที่เกินความจำเป็นและไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ และการรักษาที่อยู่ระหว่างการค้นคว้าทดลอง

2) กลุ่มบริการที่มีงบประมาณจัดสรรเป็นการเฉพาะได้แก่ โรคจิต กรณีที่ต้องรับไว้รักษา เป็นผู้ป่วยในเกินกว่า 15 วัน การบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดและสารเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดและอุบัติเหตุการประสบภัยจากรถและผู้ที่อยู่ในความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองประสบภัยจากรถเฉพาะส่วนที่บริษัทหรือกองทุนตามกฎหมายนั้นต้องเป็นผู้จ่ายหลังจากใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

3) กลุ่มบริการอย่างอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ โรคเดียวกันที่ต้องใช้ระยะเวลารักษาคัวในโรงพยาบาลประเภทผู้ป่วยในเกินกว่า 180 วัน ยกเว้นกรณีมีความจำเป็นต้องรักษาต่อเนื่องจากการแทรกซ้อนหรือข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ การรักษาผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายด้วยการล้างไต (Peritoneal Dialysis) การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม (Hemodialysis) และการเปลี่ยนอวัยวะ (Organ Transplant)

สวัสดิการที่จัดให้บุคคลที่มีรายได้น้อยที่สำคัญ คือ การออกบัตรให้กับผู้มีรายได้น้อย บัตรผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีการออกบัตรให้กับผู้นำชุมชน และอาสาสมัครชุมชนต่าง ๆ การให้สิทธิในการรักษาพยาบาลแก่เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี และผู้ป่วยยากไร้ในโรงพยาบาลของรัฐ โครงการทั้งหมดนี้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีการให้สวัสดิการแก่ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ หรือผู้สูงอายุที่ยากจนและผู้พิการ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์

สวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล เป็นสวัสดิการที่รัฐจัดให้กับผู้มีรายได้น้อย มีอยู่ด้วยกันในหลายรูปแบบ เช่น

1) การออกบัตรให้กับผู้มีรายได้น้อย โดยมีผลถึงครอบครัวของผู้ถือบัตรด้วย ในการเข้ารับการรักษาพยาบาลจากสถานพยาบาลของรัฐที่ระบุในบัตร ยกเว้น กรณีฉุกเฉิน ก็สามารถเข้ารับการรักษาจากสถานพยาบาลของรัฐแห่งอื่นๆ ได้คุณสมบัติของผู้รับบัตร ต้องมีรายได้น้อยตามกฎหมายเกณฑ์ที่จะมีประกาศเป็นระยะ ขึ้นอยู่กับภาวะค่าครองชีพ

2) การออกบัตรให้กับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีการออกบัตรให้ต้องมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป นอกจากนี้มีการออกบัตรให้กับผู้สูงอายุแล้ว ก็ยังมีการให้บริการด้านการรักษาพยาบาลในลักษณะเดียวกันแก่เด็กอายุไม่เกิน 12 ปีด้วย แต่กรณีของเด็กไม่มีการออกบัตร และยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาล คือ กลุ่มผู้พิการ มีการออกบัตรให้เช่นเดียวกับบัตรของผู้สูงอายุ